

Škofja Loka
dz 0
MOZAIK
2015

070.489(497.4)Zelezniki)

120150197,1

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

COBISS c

MOZAIK

1

Letnik 35
Februar 2015

ustvarjamo gibanje

DOMEL

Domelova akademija

Vsaka dejavnost ima vpliv na okolje

Novi izdelki

Japonska – nov trg za ES Sisteme

Glasilo podjetja DOMEL

KAZALO BESEDA

UREDNIČE

Romana Lotrič
Glavna urednica

Zakorakali smo že krepko v leto 2015

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Domelova akademija	5
Vsaka dejavnost ima vpliv na okolje	6
Obnova laboratorija kakovosti	7
Poslovna enota komponente in orodja se predstavlja	8
Obnova kemijskega laboratorija junij 2014 - januar 2015	9
Izobraževanje TPM2	10
Laboratorij za DPU	11
Vitka proizvodnja na statorski liniji 6	12
5S metoda v podjetju Plastika Skaza	14
Projekti letos še boljši ...	15
Japonska nov trg za EC Sisteme	16
Majice in delovna obutev	17
Tipični znaki okužbe računalnika	18
Usposabljanje za varstvo pred požarom	18
12 let uspešnega sodelovanja med skupino Domel in Skupno pokojninsko družbo d.d., Ljubljana	19
Naš imunski sistem in kako ga okrepiti	20
Trio Quartet	22
Beseda kultura izhaja iz latinske besede cultura	23

Mesec februar je ime dobil po latinskem prazniku sprave in očiščenja. Izvirno slovensko ime za februar je svečan. Povezujemo ga z besedo sveča, pa naj bo ledena ali iz voska, obe sta značilni za zimski čas. Prav ledene so se letos bohotile s streh. Zato pregovor »Če je februarja pretoplo, bomo v aprilu za pečjo.« najbrž ne bo držal.

Nekaj utrinkov iz letošnje prve številke:

Tudi tokrat, kot smo že vajeni v prvi številki, nam uprava predstavlja rezultate za leto 2014 ter prodajne napovedi za tekoče leto. Seznanjamo vas z Domelovo akademijo, ki smo jo uvedli v okviru dolgoročnih poslovnih načrtov. Vanjo je vključenih 28 sodelavcev, ki so razdeljeni v štiri projektne skupine, ki skupaj delajo na projektih. Odzivi sodelujočih so zelo pozitivni in spodbudni. Pišemo tudi o novih izdelkih, vitki proizvodnji, delovni obleki. Ker v Domelu dajemo velik pomen družbeni odgovornosti in skrbi za trajnostni razvoj, vas seznanjamo z ogljičnim odtisom. Poznavanje letnega omogoča optimiranje procesov, tako proizvodnih kot poslovnih, cilj pa je zmanjševanje emisij in s tem posledično zniževanje stroškov, ki so povezani s porabo energije. Za nami je prenova laboratorijev, zato vam predstavljamo: prenovljen kemijski laboratorij, laboratorij za kakovost in laboratorij za merjenje DPU. Poročamo s sejmama v Tokiu, kjer je v januarju Poslovna enota EC sistemi prvič razstavljala. In ne nazadnje - v februarju praznujemo kulturni praznik. Zato za konec še prispevka na temo kulture. V prvem smo se spomnili na našega največjega pesnika Franceta Prešerna ter primerjali kulturi tedanjega in sedanjega časa. V drugem pa predstavljamo trio Quartet, v katerem poje tudi naš sodelavec.

To in še kaj drugega vam ponujamo v prijetno branje.

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinskih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo skupine Domel
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, fax: 04 51 17 106; e-mail: ales.markelj@domel.si
Odgovorni urednik: Aleš Markelj
Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Bertoncelj, Nataša Dolenec, Nina Drol, Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Andrej Šuštar, Marija Demšar, Blaž Benedik, Matej Galjot, Roman Megušar
Foto: Roman Megušar, Anita Habjan, Peter Korošec, Jernej Trojar, Barbara Bertoncelj, Andrej Tarfila, Jaka Mohorič, arhiv Janez Luznar, arhiv Domel
Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;
Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2015, Številka 1; Letnik 35; Izvodov: 1750
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

Na naslovnici: Minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Zdravko Počivalšek med obiskom v Domelu, (foto Roman Megušar)

UVODNIK

Spoštovani sodelavci, spoštovane sodelavke!

Poslovno leto 2014 skupine Domel je bilo v zadnjih 10 letih najbolj uspešno leto. Rast obsega prodaje je bila v letu 2014 11-odstotna. Rast obsega prodaje je glede na predhodno leto podvojena in s tem tudi rezultat skupine Domel. V Sloveniji smo prodali za 87,6 M€ izdelkov in storitev, na Kitajskem pa 6,3 M€. Največ smo izvozili v Nemčijo, Madžarsko in Romunijo, kjer imajo zahodnoevropski proizvajalci montaže izdelkov.

Jožica Rejec
Direktorica - CEO

Nastopamo na nišnih svetovnih trgih. Zaupanje novih kupcev in utrjevanje pozicije pri obstoječih kupcih gradimo s stalno rastjo, z inovativnimi rešitvami, s povečevanjem konkurenčnosti in z nadgradnjo vseh procesov. Naša pozicija pri kupcih je stabilna in se še utrjuje.

Obvladovali smo stroške. Presegli smo načrtovano zmanjšanje materialnih stroškov in stroškov neakakosti. Izobraževali smo se v okviru 30 ur na zaposlenega. Tudi v lanskem letu smo štipendirali dijake in študente ter jih postopoma uvajali v Domelove procese. V sistem SORA smo vpisali 753 predlogov za izboljšave in prihranili več kot 200k€. Nadaljevali smo z uvajanjem TPM, vitke proizvodnje in 6 sigma orodij. Vse metode

postajajo prepoznavne kot dobra orodja za izboljševanje procesov.

Domel je družbeno odgovorno podjetje do zaposlenih, kupcev in okolja. Lani smo povečali plače za 3 odstotke in izplačali nagrado 1000€ bruto božičnice. S štipendiranjem in strokovnim izobraževanjem zaposlenih skrbimo za rast kompetenc potrebnih za rast na obstoječih svetovnih tržnih nišah in osvajanje novih. Skrbimo za stalno izboljšavo delovnih pogojev in za zmanjševanje odpadnih materialov. Naši kupci ECP motorjev iz lanske proizvodnje letno prihranijo 100GWh električne energije v primerjavi s klasičnimi asinhronskimi pogoni.

V letu 2015 nadaljujemo z uresničevanjem

poslanstva, programske vizije in delovanja po Domelovih vrednotah. Vsak program in vsa področja imajo jasno postavljene cilje. Najbolj obsežna sta projekta kompaktne eko sesalne enote z rednimi serijami in kompaktne EC motorja z integrirano elektroniko s fazo industrializacije in prvih serij. Rasli in razvijali se bomo kot Domel in vsak osebno v vrsti projektov in aktivnosti, ki jih nadaljujemo iz lanskega leta ali pa smo z njimi pričeli letos.

V januarju nas je obiskal minister za gospodarstvo Zdravko Počivalšek. Pogovarjali smo se, kako v podjetju z notranjim lastništvom kot globalni razvojni dobavitelj skrbimo za celosten trajnostni razvoj podjetja in vlagamo v projekte, opremo in zaposlene.

Andrej Šuštar

21. Državno prvenstvo SKEI Slovenije v veleslalomu in smučarskih tekih

V petek, 30. Januarja, je na Kopah potekalo 21. Državno prvenstvo SKEI Slovenije v veleslalomu in smučarskih tekih. Kljub slabim vremenskim razmeram je gorenjska regija (Domel, Niko, Indramat, Kladivar Žiri, Acroni Jesenice, Iskra Kranj) dosegla odlične rezultate.

V smučarskih tekih je gorenjska ekipa skupno dosegla prvo mesto, v veleslalomu pa drugo mesto. V končni skupni razvrstitvi pa je gorenjska ekipa zaslužno zmagala.

Ideje, izboljšave in inovacije v letu 2014

V letu 2014 je bilo v sistem SORA vpisanih 751 predlogov, kar je rekordno število in 8,5 odstotkov več kot v letu 2013. Glede na nosilce predlogov je bilo 534 predlogov vpisanih s strani moških, ženske so vpisale 219 predlogov, to pa pomeni, da so ženske v primerjavi z letom 2013 aktivnosti povečale za 27 odstotkov, moški pa za 2,6 odstotka.

H gospodarski koristi, ki je bila ocenjena na 232.367€, so dve tretjini prispevali predlogi iz leta 2013, ker se komisijski predlogi običajno vrednotijo in zaključujejo z enoletnim zamikom. Skupno se je v letu 2014 izplačalo neto 36.331€ nagrad, od tega 13.890€ za hitre predloge, kjer je nagrada pavšalna, in 22.441€ za komisijske predloge, kjer je prihranek izračunan na osnovi enoletne gospodarske koristi.

Izberi leto	2014	Vsi	Prikaži
Mesec	Število predlogov glede na mesec		
Januar	47		
Februar	25		
Marec	108		
April	52		
Maj	37		
Junij	39		
Julij	13		
Avgust	13		
September	56		
Oktober	271		
November	40		
December	52		
Skupaj	753 predlogov		

Minister Počivalšek spodbuja Domelov model delavskega lastništva

Minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Zdravko Počivalšek in več drugih predstavnikov vlade je na obisku Domela 27. januarja 2015 spoznavalo, kako učinkovit je lahko model delavskega lastništva. Minister si želi uspešen model, ki v našem podjetju daje zelo dobre rezultate, promovirati v slovenskem prostoru.

Strokovno srečanje diplomantov VŠŠ ŠC Kranj

V četrtek, 11. 12. 2014, je Višja strokovna šola Šolskega centra Kranj pripravila strokovno srečanje diplomantov vseh višješolskih programov. Osrednji del strokovnega srečanja je bil namenjen predavanju dr. Jožice Rejec, predsednice uprave podjetja Domel holding d. d., ki je predstavila "Celosten razvoj Domela". Diplomati so prisluhnili podrobni predstavitvi podjetja Domel d.o.o., v kateri so bili predstavljeni kratka zgodovina, prodajni program ter razvojna vizija podjetja.

Strokovne vsebine so v nadaljevanju predstavili še diplomanti VŠŠ, zaposleni v podjetju Domel d. o. o. - Rok Pfajfar, inž. mehatronike, Boris Jensterle, inž. mehatronike, in Roman Megušar, inž. informatike.

Srečanje je bilo zaključeno z ogledom novega izobraževalnega centra CNC tehnologij in z neformalnim druženjem predavateljev, diplomantov, strokovnih delavcev in ostalih gostov.

V skupini Domel že več let sistematično delamo na dolgoročnem planiranju kadrov, predvsem na spremljanju kadrovskih potreb ter stalnem prilagajanju in definiranju potencialov za zapolnitev teh potreb. Tako se že kar nekaj časa ukvarjamo z definiranjem ključnih in perspektivnih kadrov, vse to skupaj pa povezujemo v tako imenovano "nasledstveno piramido". To delamo v okviru dolgoročnih poslovnih načrtov, in sicer naredimo običajno pregled za 5 let vnaprej.

S tem lahko bistveno bolj sistematično spremljamo načrtovane odhode ključnih kadrov (npr. v pokoj) in po drugi strani načrtujemo, kdaj in kdo od obstoječih ključnih oz. potencialnih kadrov bi bil najbolj primeren kandidat za nadomeščanje oz. zamenjavo.

Aleš Markelj

To nam pomaga tudi pri drugih nenadnih oz. nepričakovanih odhodih sodelavcev, saj imamo tako že vsaj okvirno pripravljen nabor potencialnih kandidatov za zasedbo posameznih ključnih delovnih mest. Seznam ključnih in perspektivnih kadrov vsako leto sproti pregledamo in po potrebi korigiramo s posameznimi direktorji področij ali PE. Vsi ti podatki so seveda zaupne narave. Tako se dodajajo na seznam novi kandidati oz. sodelavci, ob premestitvah oz. napredovanjih prehajajo iz enega področja v drugega, nekateri pa iz tega seznama tudi izpadajo. Skratka, potrebno je stalno spremljanje in prilagajanje.

Kdo sploh so ključni oz. perspektivni kadri? Ena od mnogih definicij bi bila lahko naslednja:

- ključni kadri so zaposleni na ključnih delovnih mestih (velja tako za vodstvena kot tudi strokovna delovna mesta), ki dosegajo nadpovprečne delovne rezultate oz. imajo nadpovprečno delovno uspešnost. Hkrati imajo nadpovprečne razvojne sposobnosti in so tako kandidati za napredovanje in prevzem zahtevnejših del, projektov. Tu gre tako za dobre vodje kot tudi za vrhunske strokovnjake na svojem področju. So "gonilna sila" podjetja, veliko prispevajo k njenim poslovnim dosežkom in razvoju,
- perspektivni kadri pa trenutno še ne zasedajo ključnih delovnih mest, vendar dosegajo nadpovprečne delovne rezultate in imajo nadpovprečne razvojne sposobnosti. Navadno so to mlajši sodelavci na začetku delovne kariere. Obravnavamo jih kot bodoče ključne kadre in zato posebej skrbimo za njihov razvoj in možnosti napredovanja. V podjetju naj bi le-ti predstavljali neko stalno "rezervo", iz katere zajemamo, kadar želimo znotraj zapolniti kako ključno delovno mesto.

Na podlagi dosedanjega dela in izkušenj na tem področju smo prišli do zaključka, da je potrebno v bodoče še bolj sistematično spremljati rast in razvoj teh kadrov. Na tem nivoju je potrebno še bolj načrtno izvajati izobraževanje in usposabljanje, saj nam edino to omogoča, da pridemo do bolj celovitih rešitev. Tako smo se v lanskem letu odločili, da na tem področju naredimo korak naprej. V nekaterih drugih večjih uspešnih podjetjih taka usposabljanja že izvajajo, zato smo tudi mi naredili benchmarking in sedaj nekatere dobre prakse poskušamo prenesti tudi k nam. Seveda je vsako podjetje specifično in temu se je potrebno prilagoditi. Na podlagi dosedanjih uspešnih izkušenj smo se za sodelovanje dogovorili tudi z zunanjim strokovnim skrbnikom g. Rudijem Tavčarjem, MBA, ki sodeluje že v podobnih projektih v Gorenju, Telekomu, Leku, ... Celotne aktivnosti v okviru tega novega sistema izobraževanja, usposabljanja, dela na projektih, ... smo poimenovali Domelova Akademija (skrajšano DA).

Na podlagi analize letnih razgovorov in izdelanih kariernih načrtov smo najprej ugotovili, katera strokovna znanja in veščine manjkajo tem kadrom. Prav tako smo na drugi strani v vodstvu Domela poskušali definirati tista strokovna področja, ki bi po našem mnenju prinesla neko novo dodano vrednost pri delu tega kadra. Na podlagi dobljenih rezultatov smo tako definirali, katere strokovne vsebine bi v okviru DA morali bolj podrobno obdelati. Gre predvsem za strokovna znanja iz področij projektnega vodenja, timskega dela, pogajanj, financ in računovodstva, sposobnosti reševanja konfliktov, vodenja sodelavcev, motiviranja, ...

S samim izobraževanjem smo začeli v mesecu novembru 2014, in sicer

smo najprej izvedli kratko interno izobraževanje o Domelu – vsak direktor je predstavil svoje področje oz. poslovno enoto. Nadaljevali smo v začetku decembra, in sicer s temo »Projektno vodenje«, predavatelj dr. Aljaž Stare z Ekonomske fakultete Ljubljana. V januarju je bilo izvedeno izobraževanje na temo »Timsko delo«, predavatelj Rudi Tavčar, MBA. V februarju poteka izobraževanje na temo »Računovodstvo in finance za neekonomiste«, predavatelj mag. Aleksander Igličar, ravno tako z Ekonomske fakultete. S tako dinamiko izobraževanj bomo nadaljevali vse do konca meseca maja. Večina teh izobraževanj poteka v naših prostorih, nekatere pa bomo izvedli tudi na drugih lokacijah.

Poleg samih izobraževanj pa je bilo vseh 28 udeležencev DA razdeljeno v štiri projektne skupine po 7 članov, kjer skupaj delajo na projektih. S strani programskega sveta DA je bilo ponujeno 12 različnih tem za izvedbo projektov. Vsaka skupina je izbrala eno temo in tako sedaj udeleženci po skupinah, poleg samega izobraževanja, delajo na naslednjih 4 projektih:

- konkurenčnost proizvodnje izdelkov z nižjo dodano vrednostjo v Srbiji ali Bosni,
- optimizacija prodajno-nabavne logistike,
- rast in razvoj podjetja skozi prevzeme podjetij – primer prevzema manjšega razvojnega podjetja za elektroniko v RS ali bližnjih državah,
- prenos odgovornosti za kakovost na proizvodnjo ter na novo definirati naloge in odgovornosti kakovosti (procesna kontrola).

Naloga udeležencev v okviru projektnega dela je, da se samoorganizirajo, sami postavijo projektni tim, se dogovorijo o načinu delovanja, pripravijo plan projekta (projektno definicijo) in nato vsi skupaj aktivno sodelujejo na tem projektu. Vsaki skupini je bil določen tudi interni mentor iz vodstva Domela, ki jim pomaga pri strokovnih vprašanjih. Projekti morajo biti zaključeni do konca maja, v prvi polovici junija 2015 pa se pričakuje tudi zaključek prve izvedbe DA.

Prvi že izvedeni koraki, odzivi sodelujočih, predvsem pa odzivi in pripravljenost udeležencev na ta novo vpeljan sistem usposabljanja in izobraževanja, so zelo pozitivni in spodbudni. Tudi v programskem svetu DA smo pozitivno presenečeni nad odzivom in vloženo energijo udeležencev. Vsa pohvala udeležencem. Hkrati to za nas pomeni zavezo, da se v nadaljevanju še bolj potrudimo. Na podlagi teh izkušenj nameravamo že v jeseni 2015 nadaljevati z drugo generacijo slušateljev DA in tako naprej tudi v naslednjih letih. Želja je, da bi bili v prihodnosti vsi strokovni kadri v podjetju deležni takega usposabljanja. To je namreč eden od osnovnih pogojev za doseganje trajnostne rasti in dolgoročne uspešnosti skupine Domel na globalnih trgih.

VSAKA DEJAVNOST

IMA VPLIV NA OKOLJE

Barbara Bertonecelj

V Domelu posebno skrb namenjamo družbeni odgovornosti in skrbi za trajnostni razvoj. Prizadevamo si, da bi bili naši izdelki učinkoviti, snovno varčni in konkurenčni. S številnimi inovativnimi izdelki se širi polje ekološko naravnanih proizvodov, ki omogočajo prestrukturiranje in ustvarjajo rast. Prihranek pri porabi materiala in energije se odraža tudi v ogljičnem odtisu (CO₂ odtisu).

Poznavanje CO₂ odtisa omogoča optimiranje procesov, tako proizvodnih kot poslovnih. Cilj je zmanjševanje emisij in s tem posledično zniževanje stroškov, ki so povezani s porabo energentov. Z definiranimi cilji je podjetje lahko energetsko učinkovitejše in tako tudi boljše obvladuje vplive svoje dejavnosti na okolje, obenem pa se prilagaja tudi strožji okoljski zakonodaji. Poleg naštetega se z izračunanim CO₂ odtisom podjetje lahko primerja s podjetji znotraj svoje dejavnosti in krepi konkurenčno prednost na trgu. En izmed razlogov za izračun pa so tudi povpraševanja oz. zahteve s strani poslovnih partnerjev, strank in naročnikov o poročanju CO₂ odtisa določenih izdelkov ali celotnega podjetja.

Izraz "ogljčni odtis" ponazarja seštevek vseh izpustov toplogrednih plinov, ki jih neposredno ali posredno povzroča posameznik ali organizacija. Izpusti toplogrednih plinov so preračunani na ekvivalent CO₂ in izraženi v tonah CO₂. Pri tem gre seveda za seštevek vseh toplogrednih plinov, pri čemer je, zaradi poenostavljenega razumevanja, CO₂ uporabljen kot referenčna enota. CO₂ odtis se lahko izračuna za podjetja, izdelke, dogodke, dejavnosti, mesta ali gospodinjstva.

In kot zanimivost, v prejšnjih letih je bil CO₂ odtis izračunan tudi za naravne nesreče: npr. za hurikan Katrina (izračun glede na izgubljeno biomaso) ali dogodke, kot je FIFA nogometno prvenstvo (poraba energentov za gradnjo stadionov, poraba elektrike na stadionih, v začasnih in nastanitvenih objektih).

Postopek izračuna CO₂ odtisa

Vsak izdelek ali storitev je vir emisij, saj se za njihovo proizvodnjo, transport, uporabo in razgradnjo porablja energija. Zato je za natančen izračun ogljičnega odtisa nekega proizvoda/storitve potreben celovit in podrobnejši pristop. Prvi korak je opredelitev metodologije. Največkrat se uporabljata Protokol za toplogredne pline TGP (ang. GHG: Greenhouse Gas Protocol) ali standard ISO 14064, ki vključujeta napotke in navodila za izračun in poročanje o ogljičnem odtisu. V naslednjem koraku je potrebno definirati meje za izračun CO₂ odtisa ter definirati in opredeliti

vse možne vire emisij. Nato se zberejo podatki o vseh vrstah emisij, kot npr. o porabi goriv, materialov, električni energiji itd. Z uporabo primernih orodij se nato izračuna ekvivalent izpusta ogljikovega dioksida za določen izdelek.

CO₂ odtis sesalne enote

V lanskem letu se je tudi za Domelove izdelke izvedel izračun ogljičnega odtisa; izveden je bil za različne družine SE ter za motorje za prezračevanje. V nadaljevanju bo predstavljen primer na 2000W sesalni enoti 463.3.406-51.

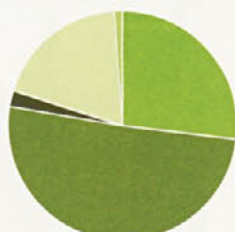
Za potrebe izračuna CO₂ odtisa se je pripravil seznam vhodnih surovin in materialov ter njihove količine, ki se predelujejo in uporabljajo pri izdelavi posameznih sestavnih delov SE. Za tehnološki izmet se je opredelila možnost zbiranja, recikliranja, ponovne uporabe ali odlaganja na deponije, saj pri izračunu možnost reciklaže in ponovne uporabe materiala prispeva k zmanjšanju končnega CO₂ odtisa izdelka. V naslednji stopnji so je oblikoval seznam vseh energentov (poraba električne energije, stisnjenega zraka), ki so vključeni v proizvodne procese izdelave in sestave polizdelkov ter sestavo končnega izdelka. Podatki o porabi energentov so se pridobili z meritvami električnega toka in meritvami porabe stisnjenega zraka na proizvodnih linijah. Notranji transport oz. poraba elektrike električnih viličarjev pri izračunu ni bil upoštevan, saj ni bistveno doprinesel h končnemu izračunu.

Prikaz meritev porabe električne energije in stisnjenega zraka pri proizvodnih procesih

Končni CO₂ odtis sesalne enote je razdeljen na posamezne ogljične odtise izdelave in sestave posameznih polizdelkov in končne sestave SE. Ogljični odtis izdelave ene SE znaša 4343 g CO₂. Za boljše predstavbo in razumevanje lahko to število ponazorimo z izpustom, ki ga povzroči osebni avto. Torej, izdelavi ene SE odgovarja nekaj več kot 33 km vožnje z majhnim osebnim avtom.

V procesih izdelave k CO₂ odtisu največ prispeva izdelava satorja (51 %), najmanj pa končna sestava SE (1 %) na proizvodni liniji. Največji doprinos v posameznih stopnjah ima poraba električne energije.

■ rotor
■ stator
■ ščetke
■ turbo kolo
■ sestava SE

■ uporaba
■ izdelava SE

Posamezni prispevki k CO₂ odtisu v procesu izdelave SE ter v celotnem življenjskem ciklu izdelka.

OBNOVA

LABORATORIJA KAKOVOSTI

In če primerjamo vse stopnje elektromotorja v življenjskem ciklu (surovine-sestava-transport-uporaba-odlaganje), največji vpliv na ogljični odtis prispeva faza uporabe, ki znaša 98 % (ob upoštevanju časa delovanja SE 50 ur letno in življenjske dobe 5 let). Na podlagi tega vidimo, da je najbolj učinkovit ukrep pri zniževanju emisij zniževanje porabljene električne energije, kar dosežemo s povečevanjem izkoristkov in omejevanjem porabe električne moči. To pa je tudi skladno s cilji energijske nalepke, ki je na trg EU stopila v veljavo konec lanskega leta. Kljub temu da se bodo izpusti toplogrednih plinov na račun omejitve električne moči prepolovili, bo faza uporabe tudi pri SE za sesalnike, ki se uvrščajo v A energijski razred (~800W maksimalne električne moči), še vedno prispevala več kot 93 % k celotnemu ogljičnemu odtisu SE. Izračun CO₂ odtisa tako daje možnost definirati področja in vire, ki so energetsko najbolj potratni in imajo največji vpliv na okolje ter s tem mogoča hitrejša prilagajanje na spremembe in na zahteve okoljske politike.

Želite vedeti, koliko znaša CO₂ odtis vašega gospodinjstva?

V ta namen splet ponuja mnogo različnih brezplačnih kalkulatorjev ogljičnega odtisa. Nekateri vam ponujajo tudi ukrepe, kako zmanjšati emisije in pri tem privarčevati. Vzeti si morate le 15 min vašega časa in odgovoriti na nekaj vprašanj.

<http://www.nature.org/greenliving/carboncalculator/>

http://www.epa.gov/climatechange/ghgemissions/ind-calculator.html#c=waste&p=reduceAtHome&m=calc_WYCD

Viri in več informacij:

Umanotera, Ogljični odtis: Uvod za podjetja in organizacije: http://www.umanotera.org/upload/files/Ogljicni%20odtis_1.pdf

NEMA, Exploration of carbon footprint of electrical products: <http://www.nema.org/Policy/Environmental-Stewardship/Documents/Exploration%20of%20Carbon%20Footprint%20of%20Electrical%20Products-June%202013.pdf>

N. Kojadin, B. Bertonecelj, J. Rihtaršič, R. Žavbi: Znižanje ogljičnega odtisa v odvisnosti od sprememb različnih parametrov elektromotorjev.

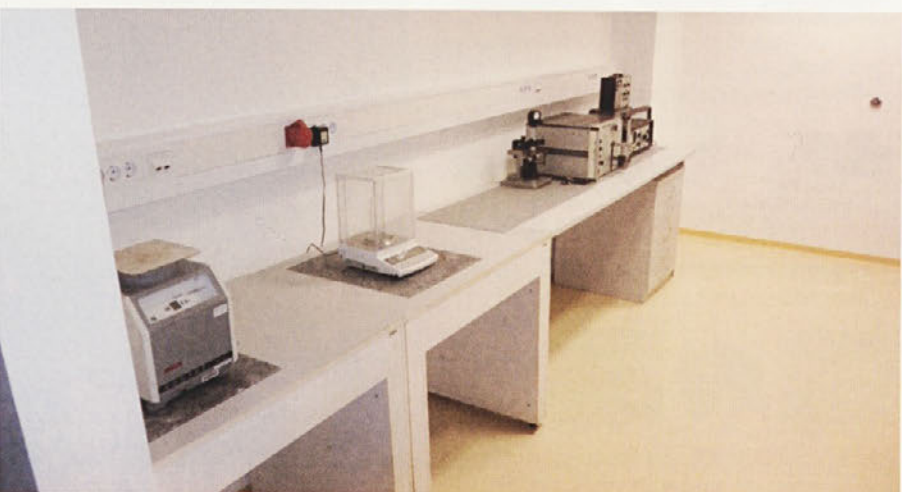

Laboratorij kakovosti kot tak je z leti postajal vedno bolj nefunkcionalen. V njem je bilo shranjenih ogromno naprav, ki so se včasih uporabljale, in prav tako naprave, ki bi jih lahko uporabljali drugi oddelki. S prenovo prostorov se je izboljšala funkcionalnost, naredil se je pregled vseh naprav.

Luka Klobučar

V laboratoriju kakovosti preskušamo kupljene komponente, ki jih potem vgrajujemo v naše sesalne enote in ostale motorje. Imamo napravi za preskušanje vibracij ležajev in radialne zračnosti, s pomočjo precizne tehtnice in topila pa stehamo težo masti. Na ta način lahko ugotovimo, ali je v ležajih res predpisana količina masti, kot jo zagotavlja proizvajalec ležajev, npr. NSK ali NMB. Naprave za testiranje žice nam omogočajo preveriti prebojno napetost izolacije žice, izmerimo lahko povratni kot, raztezek in hrapavost površine žice. Napravi za preskušanje hrapavosti površine žice in prebojne napetosti sta novi, kar nam bo omogočalo še natančnejši in bolj kakovostni nadzor karakteristik žice. V laboratoriju sta tudi dve tehtnici, ki sta postavljeni na posebno merilno mizico s keramiko, ki onemogoča večino treslajev, česar posledica so zelo natančne meritve. Naprava za prekus porušitve kolektorjev je bila izdelana v Domelu po predlogih Tomaža Habjana, uporablja pa se za določanje, pri kateri hitrosti se razleti kolektor. V prostoru se nahaja tudi natančni mikroskop, na katerem lahko vidimo in izmerimo različne dolžine, kote, radije.

POSLOVNA ENOTA

KOMPONENTE IN ORODJA SE PREDSTAVLJA

Zoran Oprin

Novi izdelki - novi kupci & od prototipa do serijske proizvodnje

Sodobni čas hitrih sprememb je temeljito spremenil poslovanje našega podjetja. Hitri odziv na zahteve trga in tehnološke spremembe postajajo ključnega pomena za nadaljnji razvoj oz. za preživetje podjetja. Na vedno bolj konkurenčnem trgu lahko ostanemo in rastemo le z nenehnimi izboljšavami ter inovacijami. Za nas, kot tudi za vsako drugo podjetje, je pomembno, da pravočasno zaznavamo spremembe v okolju in v njih prepoznavamo svoje tržne priložnosti. Strategija razvoja na nivoju izdelkov in poslovanja naj bi bila tudi v skladu z vizijo in strategijo podjetja. "Inovativnost, učinkovitost in sodelovanje" so vodilo in smernice našega dela.

Naša PE komponente in orodja razvija in proizvaja posamezne sestavne dele. V zadnjem času pa vedno bolj širimo nabor naših izdelkov in storitev, tako da sedaj ponujamo celotne sklope (slika 1) oz. izdelamo več komponent skupaj, in sicer; od izdelave gredi do natiskovanja le-teh, izdelave rotorskih in statorskih paketov, (klasično) lakiranje paketov ali pa s KTL tehnologijo (kataforeza*), vstavljanje magnetov in zabrizgavanje paketov (nabrizgavanje izolacije). S proizvodnjo orodij pa zaokrožujemo celovitost naše ponudbe od oblikovanja do serijske proizvodnje izdelkov. Naša konkurenčna prednost je, da kupcu lahko zagotovimo kakovostno in hitro izdelavo orodij in izdelkov. V preteklosti smo orodja in komponente izdelovali predvsem za lastne potrebe, danes pa izdelamo že več kot polovico izdelkov in storitev za eksterne (zunanje) kupce.

Nova vodna črpalka.

PE-KO ima štiri oddelke

• Štancanje paketov,

izdelava različnih štancanih paketov

• nabrizgavanje izolacije

izdelava različnih zabrizganih paketov

• brizganje različnih izdelkov iz BMC materiala

izdelava različnih izdelkov iz BMC materiala

• in vsa pripadajoča orodja.

Serijsko orodje za brizganje nosilca za reflektorje in štancanje paketov

Od vseh programov je najbolj zanimiva kombinacija štancanja in nabrizgavanja izolacije med dvema prevodnima komponentama. Tehnologija nabrizgavanja izolacije sicer v svetu ni novost, vendar pa zaradi zahtevnosti procesa še ni prav veliko ponudnikov tovrstnih izdelkov. Pri tehnologiji brizganja izolacije na lamelirane pakete vložimo štancan paket oz. lamele neposredno v orodje, ki je vpeto v stroj za injekcijsko brizganje plastike. Nato z enim brizgom nanesemo plastiko po celem paketu (med utori ter na dve čelni strani). Ta postopek v večini nadomešča do sedaj najbolj razširjen način izoliranja z izolacijskim papirjem ter dvema čelnima izolacijama.

Leta 2012 smo se odločili za nakup nove robotske celice, kjer se izdelujejo večji statorski paketi. Prednost nove celice je predvsem v tem, da paketov ni potrebno paketirati oz. se naštancajo samo posamezne lamele, nato se avtomatsko odzame izmerjena količina (višina) lamel in se vstavi v orodje za nabrizgavanje izolacij. Celica se uporablja predvsem za izdelavo večjih premerov oz. dimenzij paketov kot npr. dimenzija 220x55 in 152x120mm. Naknadno se je dodala še lakirna naprava in naprava za prebojni test.

Robotska celica za nabrizgavanje izolacije

Izdelava prototipov – od enega kosa pa do manjše serije (nekaj sto kosov).

Izdelava prototipov je v procesu razvoja novih izdelkov zelo pomembna aktivnost, katere osnovni namen je zagotovitev ustreznih prototipov za preizkušanja in validacijo funkcijskih karakteristik izdelka. Običajno danes brez izdelave prototipov ni serijske proizvodnje, tako da so se tudi zahteve in pričakovanja naših kupcev spremenila. Skrajševanje časa namenjenega razvoju izdelkov zahteva tudi vedno hitrejša postopke in tehnologije za izdelavo oz. testiranje le-teh. Serije so zelo različne - od enega pa do nekaj sto kosov.

Pri izdelavi prototipov je pomembno zagotavljanje njihove verodostojnosti, zato je potrebno uporabiti materiale (npr. ustrezno elektro pločevino M250-35A) in postopke izdelave (laserski razrez in varjenje, lepljenje ali pa se izdela novo prototipno orodje), ki so, kar se da, v skladu s končno definicijo izdelka in procesa. Vsi prototipi so znotraj procesa izdelav tudi dimenzijsko premerjeni, tako dobi vsak prototip mersko poročilo in poročilo z izsledki, ki so nastali pri izdelavi. Tak način dela je uvedla večina naših kupcev predvsem iz avtomobilske industrije, tako da danes skoraj nimamo serijskega projekta, za katerega nismo predhodno izdelali prototipov. Zaznati je trend, da bodo temu načinu dela sledili tudi vsi ostali kupci.

Naš uspeh ni naključje, je rezultat jasno definiranih aktivnosti in ciljne usmerjenosti.

Prepričani smo, da nam je uspelo ustvariti mednarodno konkurenčno in razvojno sposobno ekipo, tako da bomo še naprej aktivno in usmerjeno razvijali kakovostno ponudbo naših izdelkov in storitev. Krepi bomo našo fleksibilnost in konkurenčnost, osvajali nova znanja in trge s ciljem k čim večjemu zadovoljstvu naših kupcev in s tem povezani poslovni odličnosti. Uspeh je naklonjen pogumnim in pripravljenim!

*Kataforeza

Kataforeza je poseben postopek lakiranja s potapljanjem, pri katerem se z elektrokemičnim postopkom iz vodnega laka izločajo trdi delci in odlagajo na obdelovancih. Z ustrezno predobdelavo omogoča izredno korozijsko odpornost, zato je zelo uporabljana v avtoindustriji.

OBNOVA

KEMIJSKEGA LABORATORIJA

JUNIJ 2014 - JANUAR 2015

Jernej Trojar

V tehnični stavbi Domela na Otokih imamo v prostorih razvoja in kakovosti obnovljen kemijski laboratorij. Obnova je potekala pol leta v sklopu prenove/izgradnje sosednjih laboratorijev – Laboratorija kakovosti in DPU laboratorija, o katerih lahko prav tako berete v tej številki Mozaika.

V laboratoriju se dnevno izvajajo različne aktivnosti, ki se predvsem tičejo lastnosti materialov oz. njihove kakovosti. Poleg mene, ki sem skrbnik laboratorija in v njem opravljam XRF analize, metalografske analize, kemijsko-fizikalna testiranja, pripravo kemikalij ..., v prostoru redno izvajajo dela še Saša Žaberl (preverjanje viskoznosti in želirnega časa lakov), Luka Klobučar (vsebnost masti v ležajih, poškodbe na žici, delovanje termičnih stikal ...), Cene Rant (kakovost varjenja PA materiala ...), Verona Jakolič (kakovost kaljenja gredi), Miha Zupanc in Izidor Tušek (priprava mehke vode za klimatski laboratorij, kalibracija termičnih tipal), Barbara Bertoncelj (lastnosti BMC materialov), Franci Gačnik (simulacije na materialih ...) ter drugi zaposleni, ki občasno potrebujejo ustrezen prostor za testiranja.

Laboratorij je bil potreben temeljite prenove, saj so bili zaradi agresivnih snovi digestoriji (prisilno prezračevane komore) že prerjaveti, vodovodne inštalacije dotrajane (nekajkrat je prišlo do poplave laboratorija zaradi počene vodovodne cevi in odtoka). Streha oz. strop je ob hujšem deževju zamakal, voda pa je takrat tekla tudi po električni napeljavi in stropnih lučeh. Če je bilo deževje med vikendom, je voda pronicala tudi v prototipno delavnico v nadstropju nižje, saj v prostoru ni bilo učinkovitega talnega sifona, plošče pa so že odstopale od tal. Prezračevanje je bilo hrupno in je slabo delovalo, zato je bilo v zimskih mesecih v laboratoriju zelo mrzlo, ker strop ni bil izoliran, v prostoru pa je bil premajhen radiator na neustrezni lokaciji, zato ni nikoli dobro opravljal funkcije. Poleti je bilo zelo vroče, prostor pa tudi nima oken, da bi bilo možno zračenje preko noči. Zaradi zastarelosti in dotrajnosti se je prostor zato vedno

“skrival” pred zunanjimi obiskovalci (kupci, presojevalci ...).

Ob moji zaposlitvi v Domelu pred 3,5 leti me je tako pričakal dotrajan prostor. Oprema je bila stara več kot 30 let, moja predhodnica (sedaj žal že pokojna Nada Tolar) pa po upokojitvi v Domelu kar nekaj let ni imela naslednika in zato prostor ni bil polno izkoriščen. Na žalost se mi z go. Nado nikoli ni uspelo osebno srečati in seznaniti z vsem delom, ki ga je opravljala ona in tudi njeni predhodniki. Sva se pa glede njenega obiska v Domelu že dogovarjala po telefonu, vendar naju je čas žal

Zaključevanje obrtniških del

prehitel. Njeno delo sem potem spoznal preko zapiskov in standardov, ki jih je uporabljala pri delu in jih še vedno hranimo.

Moja želja po obnovi kemijskega laboratorija je bila tako prisotna vse od prihoda v Domel, potrebno pa je bilo počakati na ustrezen finančen termin, da je lahko prišlo do realizacije obnove.

Proces obnove ni bil enostaven. Poleg izdelave

Laboratorij po obnovi

idejne zasnove prostorov in dolgotrajnega usklajevanja z arhitektom, projektanti, pogajanja s ponudniki opreme glede želja in potreb ter glede višine razpoložljivih sredstev smo morali zaposleni opraviti še vrsto drugih nalog: izprazniti obstoječe prostore, preseliti dotrajano in uporabno opremo in inventar ter zagotoviti čim manj moteno delo laboratorija med časom obnove. Med samo obnovo je bilo potrebno koordinirati in nadzirati dela vseh obrtnikov in izvajalcev, ki jih je bilo veliko – kot pri vseh projektih gradenj ali obnov (zidarska dela, suhomontažne, elektro- in vodovodne inštalacije, montaža prezračevanja, montaža opreme, mizarska dela, pleskarska dela, izvedba tlakov, meritve prezračevanja ...).

Po obnovi se Kemijski laboratorij imenuje Laboratorij za materiale. Obnovljeni laboratorij sedaj zagotavlja primeren delovni prostor za vse zaposlene, ki bomo redno opravljali delo v laboratoriju.

Prostor ima izdelano intenzivno prezračevanje z gretjem in s hlajenjem. V laboratoriju sta instalirana dva digestorija obložena s keramiko in izdelana po standardu EN14175, ki omogočata obremenitve z agresivnimi kemikalijami (jedkanje materialov, uporaba močnih organskih topil ...) in temperaturnimi obremenitvami (testiranje materialov glede samougasiljivosti ...).

Celoten prostor je protipožarno zaščiten. Izdelane ima protipožarne lopute ter ognjevarna vrata z oknom in panik ključavnico z dostopom direktno z glavnega hodnika. V prostoru je javljalik požara ter tipka za izklop v sili. Laboratorij ima prisilno prezračevano ognjevarno omaro za shranjevanje gorljivih snovi s požarno loputo, prav tako so prisilno prezračevane omare za shranjevanje ostalih

Zadnje fotografije pred izpraznitvijo starega prostora

kemikalij. Police za shranjevanje kemikalij imajo loviline bazene. Polovica laboratorijskih pultov je iz monolitne keramike, del pa iz umetnega materiala, ki je odporen na mehanske obremenitve kot tudi na kemikalije. Vse stene so zaščitene s pralno barvo, prostor pa je tudi ustrezno osvetljen. Ob koritu je prha za oči v primeru obrizga s kemikalijami v obraz in nudi prvo pomoč v primeru nezgode. Novo prezračevanje omogoča 12x izmenjavo zraka v prostoru. Celotna oprema je kakovostna in modernega videza...

V laboratoriju imamo kar nekaj opreme in kemikalij. Poleg obilice laboratorijske steklovine so v laboratoriju še metalografski mikroskop s kamero, XRF spektrometer, precizna žaga, polirna naprava, laboratorijski sušilnik, gel-timer, termična kopel, viskozimeter, UV luč, penetranti in razvijalci, razni termometri, napajalnik, pH meter, voltmeter, napajalnik, PC... V prihodnosti pa bi se radi po validiranju opreme za Domelove potrebe opremili še s FTIR spektrometrom za analiziranje umetnih materialov, žarilno pečjo ter STA analizatorjem - termično tehtnico (predvsem za analiziranje ščetk in BMC materialov). Poleg tega se že nekaj tednov v OZI-ju sestavlja testna proga za H2 črpalke, ki jo bomo na začetku zaradi dela z vodikom in potrebi po dobrem prezračevanju obratovali v laboratoriju. Več o tem pa v kaki od prihodnjih števil.

Vsem Domelovcem, ki ste kakorkoli sodelovali pri obnovi laboratorija, se na tem mestu tudi še enkrat zahvaljujem. Mislim, da nam je na koncu vsem skupaj uspelo prispevati k izdelavi odličnega prostora, ki bo v uporabi vsaj še naslednjih 30 let.

Nova digestorija in ostala oprema

Danica Horvat

TPM je metoda, s katero na osnovi timskega dela izboljšujemo učinkovitost strojne opreme, izboljšujemo varnost in kakovost. Izobraževanje in usposabljanje sta potrebna, da člani ekip dobijo potrebna znanja in veščine za odpravljanje izgub.

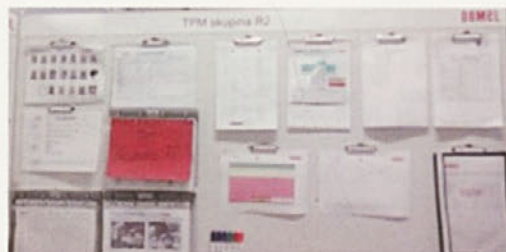
S pomočjo TPM-ja 1 v prvi fazi spremenimo "umazano in zastarelo" tovarno, prekrito z oljem in maščobo, v prijetno in varno delovno okolje. Ko se pokažejo prvi rezultati TPM-ja in ko zaposleni doživijo spremembo, osebje dobi občutek lastništva in ponosa, kar ga motivira, da sodeluje pozitivno in posledično se trud tudi obrestuje. Po vzpostavitvi osnovnega stanja sledijo nadaljnje aktivnosti, s katerimi dvigujemo nivo zmogljivosti, učinkovitosti, zanesljivosti strojev in opreme... Tako sledi izobraževanje in usposabljanje TPM 2, katerega smo se v soboto, 17.1.2015, udeležili zaposleni TPM skupin R2 in S2.

S predavanjem g. Matica Golavška in prisotnostjo vodje projekta g. Rada Lenkiča smo prejeli znanje, ki ga ima tako rekoč že vsak v sebi, a ga žal ne zna pravilno uporabljati. TPM 2 je produktivno vzdrževanje (vzdrževanje proizvodnega sistema, ne le strojev), ki ga izvajajo vsi zaposleni s pomočjo skupinskih aktivnosti. Večino napak bi lahko predvideli, jih preprečili in s tem zmanjšali izpade proizvodnje, s tem pa povečali razpoložljivost, storilnost in kakovost. Ob zmanjševanju serij v proizvodnji in povečevanju raznolikosti je hitro menjavanje orodij na strojih in napravah postalo nuja. Velikokrat se dogaja, da je čas izdelave serije izdelkov celo krajši od časa menjave orodij, s katerimi izdelujemo te izdelke. Tudi uporaba SMED tehnike, ki jo je potrebno še uvesti, povečuje fleksibilnost, skrajšuje čase menjave orodij in s tem skrajšuje skupne čase izdelave izdelkov ter nepotrebnih zastojev.

Metoda TPM posveča veliko pozornost varnosti. Temu je namenjeno celo poglavje – vse s ciljem nič nesreč.

Celotna skupina se je pred koncem odpravila še v samo montažo, kjer je opravila poskusno presojo rotorske linije, in ob samem pregledu videla, kaj in koliko se v tej fazi TPM-ja zahteva. Ugotovili smo, katere aktivnosti se še ne izvajajo, kakšni so problemi, tudi v komunikaciji in podobno.

Mislim, da smo s predavanjem bili zadovoljni, saj je bil odziv udeležencev že pri sami razpravi zadovoljiv, hkrati pa smo spoznali, da je TPM tudi uporaba tehnik in načinov, ki v podjetjih prinesejo večjo dodano vrednost skozi zmanjšano število zastojev, povečano razpoložljivost ter kakovost strojev in naprav ter zadovoljstvo zaposlenih in vodstva.

Prikaz metode TPM (aktivnosti, plani, rezultati...)

LABORATORIJ

ZA DPU

Miha Ogris

Po petmesečni obnovi smo v našem podjetju pridobili čisto nov laboratorij za merjenje DPU (Dust pick up = pobiranje prahu) sesalnikov. Namenjen je testiranju sesalnikov, za potrebe energijske nalepke, s katerim bomo lahko pridobili informacije o učinkovitosti čiščenja sesalnika. Na ta način bomo lahko boljše razumeli, kako se naše sesalne enote obnašajo v aparatih.

Od septembra 2014 morajo biti sesalniki označeni z energijsko nalepko, ki vsebuje podatke o letni porabi energije, hrupu, izpustu prahu nazaj v prostor ter zmogljivosti pobiranja prahu na preprogi in na trdi podlagi z režo. Prav zadnji podatek je najpomembnejši za kupca, saj dejansko podaja podatek o tem, kako dobro sesalnik pobira prah s površine, ki jo sesamo. Glavni novosti, ki ju je prinesla nalepka, sta prav gotovo informiranje kupca o pomembnih lastnosti sesalnika ter zmanjševanje maksimalne moči sesalnikov, in sicer na 1600 W do leta 2017, potem pa na 900 W. Na ta način naj bi zaradi množične uporabe sesalnikov v Evropski uniji privarčevali ogromne količine energije in tako znižali vpliv na okolje. Letni prihranek posameznega uporabnika pa je na nivoju ene kave oz. piva, odvisno od količine sesanja – več sesanja, več prihranka.

Že v svojem diplomskem delu sem se ukvarjal z energijsko nalepko sesalnikov, ko sem opravil analizo pomembnih parametrov in izdelal prototipno preizkuševališče za merjenje DPU in porabe energije. Največji pomanjkljivosti, ki jih je imelo to preizkuševališče, sta prav gotovo nekontrolirana mikroklima v prostoru, kjer so se opravljale meritve, in človeški faktor, saj je bila meritev v celoti opravljena ročno, posledično rezultati niso bili preveč zanesljivi in ponovljivi.

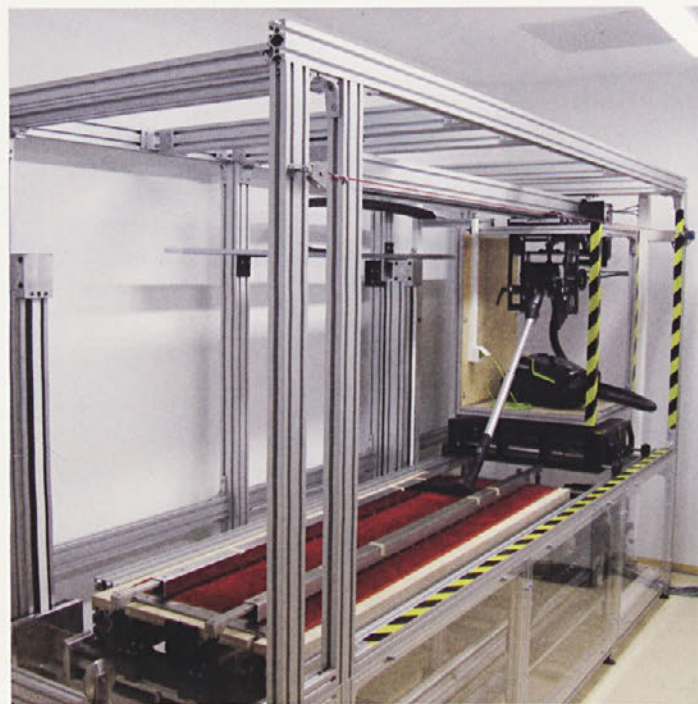
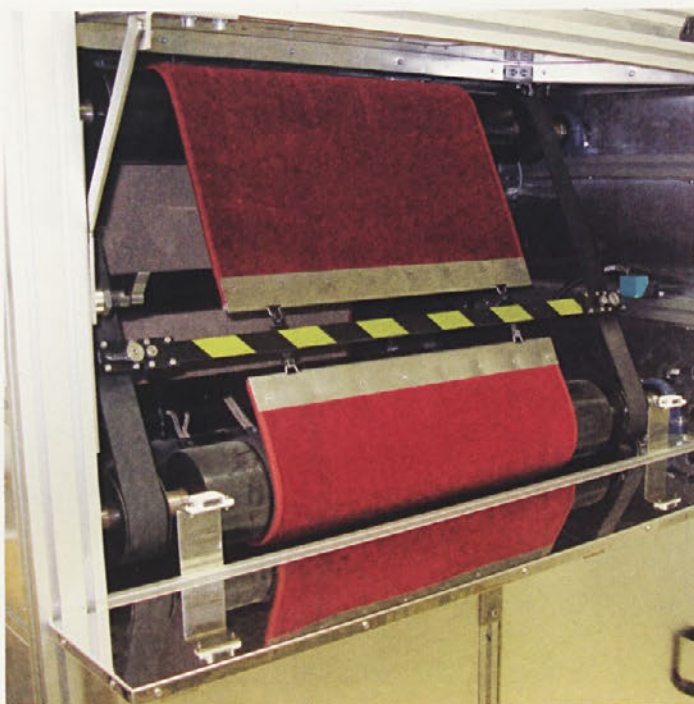
V preteklem letu smo opravili nekaj ogledov profesionalnih laboratorijev v tujini, kjer smo se seznanili z opremo za meritve DPU in jo na koncu nabavili pri madžarskem podjetju. Oprema je sestavljena iz dveh delov, in sicer iz stevalnika preprog, v katerem iz preproge stepemo prah, ki je ostal po meritvi DPU, in tako preprogo pripravimo za novo meritev, ter iz centralne naprave, na kateri opravimo meritev DPU sesalnika. Za test sta potrebna še standardizirana preproga »Wilton« in umetni prah. Meritev poteka tako, da cev sesalnika fiksno vpneemo v vpenjalo in

odmerjeno količino prahu enakomerno potrosimo po preprogi oziroma jo vstavimo v aluminijasto režo, če opravljamo meritev na trdi podlagi. Sledi sesanje prahu, kjer v 5-ih ciklih (gibanje naprej in nazaj po podlagi) prah posesamo iz preproge oziroma iz reže. Učinkovitost pobiranja prahu določimo s tehtanjem vrečk pred testom in po testu oziroma s tehtanjem reže napolnjene s prahom pred testom in po njem. Glede na DPU potem sesalniku določimo še razred učinkovitosti čiščenja od A–G, kjer je A najboljši in G najslabši razred.

Celotna meritev je popolnoma avtomatizirana in na ta način je človeški faktor malenkosten. V novem laboratoriju imamo tudi kontrolirano klimo, ki jo zahteva standard. Relativna vlažnost v prostoru je v mejah $50 \pm 5\%$, temperatura pa $23 \pm 2^\circ\text{C}$. Mikroklima v prostoru zelo vpliva na rezultate, še posebej na meritve na preprogi, kjer lahko rezultati odstopajo tudi za več kot en razred. Tako bomo pridobili zanesljive, ponovljive rezultate in jih lahko primerjali z rezultati iz uradnih preizkuševališč.

S pridobitvijo laboratorija za DPU bomo v Domelu svojim kupcem sesalnih enot lahko ponudili teste DPU in tako določili najboljše sesalno enoto za njihov dotični sesalnik. Prav tako jim bomo lahko pomagali pri razvoju sesalnikov, saj za dobro pobiranje prahu ni dovolj le dobra sesalna enota, k rezultatu ogromno doprinese tudi krtača sesalnika. Testiranje pa bomo lahko ponudili tudi kot storitev.

Vzporedno z izgradnjo novega laboratorija za DPU pa je potekala tudi prenova kemijskega laboratorija in laboratorija za kakovost. Na tem mestu bi se rad zahvalil vsem, ki ste pomagali pri prenovi, še posebej Juretu Pfajfarju, ki je nadziral celotni proces prenove. Za več informacij o energijski nalepki ali o laboratoriju me lahko kadar koli kontaktirate.

VITKA PROIZVODNJA—

NA STATORSKI LINIJI 6

Milos Šmid

Ko govorimo o vitki proizvodnji, si predstavljamo podjetje, ki nenehno stremi k izboljšanju svojih proizvodov, nabavnih in prodajnih aktivnosti. To naj bi bilo tudi podjetje, ki se nenehno razvija in odpravlja svoje izgube, potrate in napake v vseh procesih, pri katerih nastaja proizvod ali storitev.

Cilj vitke proizvodnje je nenehno izboljšanje vseh aktivnosti. To ni sklop določenih aktivnosti, ki jih uvedemo (dieta), pa bomo delovali boljše (shujšali). Je dejansko sprememba miselnosti, filozofije in delovanja, ki mora trajati. Kot pri dietah, elementi, ki jih uvedemo, dajo trenuten pozitiven rezultat, vendar če ne spremenimo sloga in navad, bo rezultat kratkoročen.

Uvedba vitke proizvodnje je najcenejši način povečanja fleksibilnosti, kakovosti in zadovoljitve kupcev.

Rezultati vitke proizvodnje, v primerjavi s predhodnim stanjem, pa so neverjetni.

V montaži sesalne enote smo se na statorski liniji 6 z uvedbo minimalne zaloge statorja za montažno linijo 7 delno približali filozofiji vitke proizvodnje.

Statorska linija 6 je bila narejena za oskrbovanje montažnih linij 6 in 7 s statorjem programa 462. Kapaciteta linije je 3.300 kosov statorja na izmeno. Montažni liniji 6 in 7 pa sta izmensko zmontirali 4.400 kosov sesalnih enot. Z ukinitevjo montažne linije 6 se je izmenski pretok sesalnih enot zmanjšal za polovico. To pomeni, da je statorska linija 6 izmensko proizvedla cca. 1.100 kosov statorja več, kot smo ga potrebovali. Izdelani kos statorja so se začeli skladiščiti, potrebovali smo večje regale za zalogo, program 462 se je kopičil z zalogami statorja. Prvi ukrep, ki smo ga uvedli, je bilo plansko zaustavljanje linije po določenih dnevih, premeščanje delavca na druga delovna mesta, nemalokrat pa tudi odredba dopusta. To je povzročalo nezadovoljstvo delavca na liniji, nezadovoljni so bili tudi skrbniki materiala, ker so vsakodnevno vozili palete statorja v regal z zalogo ali pa iz regala na montažno linijo.

V mesecu oktobru lanskega leta pa se je utrnila ideja o drugačnem načinu oskrbe montažne linije 7 s statorjem. Na statorsko linijo smo dali 6 transportnih vozičkov. Na posamezen voziček naložimo deset embalažnih enot s statorjem, v vsaki embalažni enoti je 24 kosov statorja. Vozički se sproti oz. po potrebi vozijo na montažno linijo. Ko so vozički polni, se navijanje na statorski liniji ustavi. Delavec ostane na liniji, ker poleg izdelave statorja sam skrbi za menjave tipov statorja, oskrbo in naročanje polizdelkov za stator, odpravlja manjše zastoje na liniji, skrbi za urejenost in čistočo linije, vsakodnevno knjiži izdelane količine v Hydro. Njegova osnovna

Kopičenje zalog statorja na statorski liniji 6 pred uvedbo vitke proizvodnje

Prazna embalaža pred statorsko linijo – minimalna zaloga po uvedbi vitke proizvodnje

Zaloga statorja pred montažno linijo 7 pred uvedbo vitke proizvodnje

naloga pa je sledenje montažne linije z oskrbo statorja z minimalno zalogo. Prednosti, ki smo jih pridobili s takšnim načinom dela:

- ni več potrebno prelagati zabojev iz transportnega vozička na paleto (statorska linija) ter obratno (montažna linija);
- normativ na montažni liniji 7 je 2.340 kosov, zaboj statorja s 24 kosi tehta 15 kg (462.2.4xx), delavec je dnevno preložil 1.462 kg. Sedaj prelaganja ni;
- normativ na statorski liniji 6 je 3.300 kosov, zaboj statorja s 24 kosi tehta 15 kg (462.2.4xx), delavec je dnevno preložil 2.062 kg. Sedaj prelaganja ni;
- namesto skladiščenja potrebnih 400 kosov embalažnih enot (zabojev) sedaj potrebujemo 60 zabojev – to pomeni prihranek prostora okoli statorske in montažne linije;
- ne potrebujemo več regala za statorsko zalogo;
- zagotovljen imamo FIFO sistem odvzema statorja na montažni liniji;
- zadovoljstvo zaposlenih na statorski in montažni liniji se je zaradi večje urejenosti zelo povečalo.

Filozofija vitke proizvodnje govori ravno o točkah, ki sem jih zapisal na koncu sestavka. Glasi se:

Vitka proizvodnja temelji na tem, kako opraviti čim več s čim manj – manj človeškega napora, manj opreme, v krajšem času in na manj prostora.

Največji cilj vitkosti je sposobnost odkrivanja izgub, ki nastajajo v procesih, in odpravljanje le-teh. (5S, TPM, SMED, VSM, kanban, kaizen, ...)

Če bomo dovolj vztrajni, se miselnost vitke proizvodnje lahko razširi po vsem Delu, rezultate dela, ki bodo vsekakor boljši, pa bomo občutili prav kmalu.

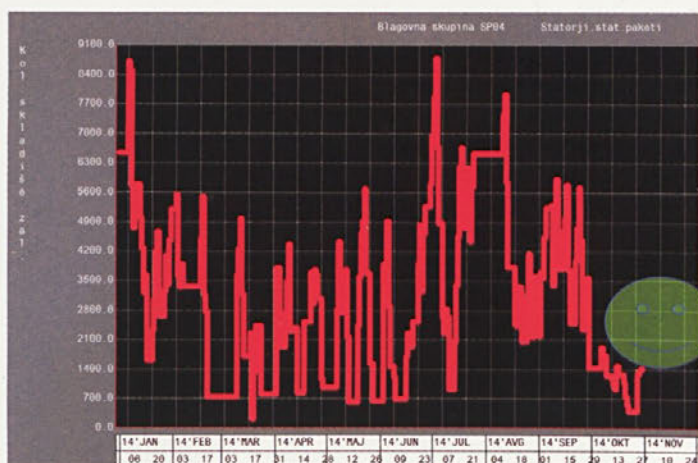
Zaloga statorja pred montažno linijo 7 po uvedbi vitke proizvodnje

Statorski regal pred uvedbo vitke proizvodnje

Po uvedbi vitke proizvodnje se regal uporablja za skladiščenje 462 rotorja.

Gibanje zalog statorja od januarja 2014 do novembra 2014

5S METODA

V PODJETJU PLASTIKA SKAZA

Erika Teropšič

Dne 12.1.2014 smo si Pavel Purgar, Daliborka Bojić, Veronika Benedičič, Rado Lenkič in jaz ogledali podjetje Plastika Skaza v Velenju. Povod za obisk je bila izmenjava izkušenj pri uvajanju 5S metode v njihovem podjetju in ogled podjetja. Tam so nas lepo sprejeli predstavniki različnih oddelkov: Sabina Alihodžič, strateška prodaja, Indira Flis, operativna oddelci, Andreja Kotnik, vzdrževanje, in Robert Malič, razvoj. Sledila je predstavitev podjetja ter njihovih dosežkov iz preteklosti in načrtov za prihodnost.

Podjetje ima 38-letno družinsko tradicijo na področju razvoja in brizganja plastike ter predelave plastičnih mas. Trenutno imajo 180 zaposlenih. Strojni park obsega 45 strojev za brizganje termoplastov, ki omogočajo širok nabor proizvodnje plastičnih izdelkov mase od 0,2g do 6,0 kg. Povprečna starost strojev je 6 let. Nudijo širok spekter tehnologij: enokomponentno, dvokomponentno brizganje, lasersko graviranje, tampotisk, sitotisk, ultrazvočno varjenje, GIT tehnologijo, brizganje plastike na kovino in steklo, 3D printanje, laserski odrez. So strokovnjaki za področja pohištvene industrije, bele tehnike, avtomobilске in elektroindustrije. Kupcem poleg celotnega projektnega vodenja od ideje do končnega izdelka nudijo tudi inovativne rešitve izdelka, procesa itd. Kar 93 odstotkov svojih izdelkov izvozijo na tuje trge. Eden izmed nam najbolj poznanih kupcev je partner IKEA. Razvili so dve lastni blagovni znamki. To sta Cuisine, visoko kakovostni in dizajnersko oblikovani plastični kuhinjski pripomočki, in Organko, koš za ločevanje odpadkov, izdelan iz reciklirane plastike. Kot zanimivost naj omenim, da iz dveh odpadnih plasten izdelajo eno kuhalnico.

Zaradi zagotavljanja potreb po specifičnem kadru so eden izmed soustanoviteljev visoke šole za tehnologijo polimerov. Veliko sodelujejo tudi s fakulteto za strojništvo, z Razvojnim centrom orodjarstva TECOS in ostalimi inštitucijami. Vizijo razvoja vidijo v investicijah v znanje in izobraževanje, povečevanju kapacitet strojnega parka, pridobivanju več sredstev iz EU, povečevanju R&D projektov, vpeljavi novih tehnologij, lastni orodjarni in implementaciji metod vitke proizvodnje.

V nadaljevanju nam je ga. Indira Flis predstavila še oddelek operativne odličnosti. Kaj to pomeni? Operativna odličnost pomeni optimizacijo proizvodno-poslovnega procesa in se začne na področju 5S metode in nadgrajuje z metodami in orodji, kot so » TPM, VSM, 6 sigma ...

Z vpeljavo 5S metode so imeli kar nekaj težav. Nekaj so v preteklosti že poskušali, ampak brez uspeha. S sistematičnim pristopom so se metode lotili v juniju 2014. Začeli so z analizo obstoječega stanja, nato so ocenili prioritete in pripravili akcijski načrt aktivnosti.

V 55 metodo so zajeli celotno proizvodnjo vključno z vzdrževanjem, logistiko in administracijo. Področja so razdelili na celice. Tako je v proizvodnji in vzdrževanju 20, logistiki 8 in v administraciji 16 celic. Ponovno so pripravili izobraževanja za zaposlene. Izvajajo tedenske in mesečne presoje. Za tedenske presoje je vprašalnik jasn in preprost, se pa le-ta spreminja glede na področje, ki se presoja. Presoje izvajajo skrbniki 55 celic ali njihovi nadrejeni. Rezultate objavljajo na oglasnih deskah. Mesečne presoje pa izvaja oddelek operativne odličnosti skupaj z vodstvom. Vprašalnik je vsebinsko nekoliko bolj zahteven. Ocenjuje se z 0, 2, 4, 6, 8 in 10 točk. O rezultatih presoj se poroča na mesečnih vodstvenih pregledih. Prva presoja je bila izvedena pri direktoriju podjetja.

TPM je v podjetju v začetni fazi. Kako začeti z uvajanjem in nato razširiti metodo na celotno proizvodnjo, jim predstavlja velik izziv. Zato so z navdušenjem sprejeli naše povabilo na ogled podjetja z namenom, da se konkretno seznanijo z izkušnjami, ki smo jih pridobili z uvajanjem TPM metod v našem podjetju.

 plastika skaza	Tedenska presoja 5S - Logistika	
5S celica		
Presojevalec	Datum:	
Presojanec		

Št.	Vprašanje	Da	Ne	Opombe
1.	Ali obstaja načrt čiščenja?			
2.	So čistilna sredstva na razpologo in centralno skladiščena?			
3.	Je delovno okolje čisto?			
4.	So skladišni prostori pospravljeni (brez hrane in steklenic)?			
5.	So stroji (villičarji, kamioni, avti) čisti in v dobrem stanju?			
6.	So omare pospravljene?			
7.	Ali so skladiščne pisarne pospravljene ?			

Del vprašalnika

PROJEKTI

LETOS ŠE BOLJŠI ...

Tadeja Bergant

Nov začetek. Tokrat bo vse drugače ..., pravzaprav imamo vsi že tisti občutek, da je že vse drugače, saj smo ja v novem letu.

Ampak resno! Odkar v Domelu vodimo projekte v okviru projektne pisarne, smo naredili velik korak naprej. Naučili smo se projektno teorijo prenesti v prakso. Vemo, kaj je to projekt, kdo je projektni vodja, kakšna je njegova vloga. Poznamo delovanje projektne ekipe – projektne tima, poznamo glavne udeležence in njihove vloge. Vemo, kaj je sinergija in skupinski duh.

Naučili smo se ocenjevati projekte. Definirali smo kazalnike, ki nam povedo, kakšne projekte imamo v Domelu. Povedo nam, kako so projekti vođeni, kako je nadzorovan projektni proračun – da slučajno "ne trošimo več, kot nam je dano", koliko zamujamo, koliko nam projekti "nosijo" ...

Vse to smo torej že dosegli. Zdaj je na nas, da "zadržimo to pozicijo" in naredimo projekte še boljše.

Ja, kako pa? A je treba? Če smo že tako ali tako dobri?

Je treba, ker smo vedno lahko še boljši. Nič ne bomo spreminjali kazalnikov, ampak le-te poskušali doseči čim bližje ciljni vrednosti.

Na kakšen način so lahko torej projekti še boljši?

Nekaj misli o tem, kje so možnosti, da zadeve napravimo še boljše:

- Ravnovesje aktivnosti na projektih (enakomerna porazdelitev časa, fokusa in energije med aktivnostmi na projektih). Pomembno je imeti fokus, verjeti v "svoj projekt", ga vzeti za svojega, ampak ne kot orožje proti drugim projektom v Domelu – ker ne tekmujejo, ampak delamo dobre

Slika projektne tima (predlog)

projekte v Domelu.

- Slediti "projektni intuiciji" - ne dovoliti "voditi projekt nekoga drugega" ... Že Steve Jobs je rekel: »Vaše življenje je omejeno, ne zapravljajte ga tako, da živite življenje nekoga drugega. Ne pustite se ujeti razmišljanju nekoga drugega. Ne dovolite, da glas mnenja drugih preglaša vaš notranji glas. In najpomembnejše, imejte pogum slediti vašemu srcu in intuiciji - onadva namreč že vesta, kam bi radi prišli. Vse ostalo je sekundarnega pomena ...«
- Menjava projektnih izkušenj, spremljanje drugih projektov : s spremljanjem ostalih projektov si "širimo projektna obzorja", sprejemamo drugačne informacije, postavljamo inovativnejši, mogoče drznejši in ne nazadnje drugače vrednotimo "naš" projekt.
- Določena dejstva, ki se na projektu zgodijo, je enostavno potrebno sprejeti, ne poskušati spreminjati ali celo zanikati. Tako kot vsake bolečine ni dobro takoj blažiti z zdravili, ker pokaže na to, da v telesu nekaj ni v redu. Če blažimo bolečino prezgodaj, nam lahko zato kasneje izbruhne hudo vnetje, s katerim imamo nato velike, velike težave. V tem okviru je Steve Jobs (če si ga še enkrat "izposodim") rekel, da stvari ni potrebno, da postavljajo svet

na glavo, da so pomembne.

Sicer pa ostajamo pri tem, da projekte vodimo znotraj postavljenih časovnih omejitev, v okviru zahtev (projektni cilj mora zadovoljiti naročnikove zahteve) in ne razsipamo z denarjem, ki nam ga naročnik da za to, da uspešno pripeljemo projekt v proizvodnjo in nam v čim krajšem času začne "nositi čim več". Dnevi se že daljšajo in tudi v Domelu je "sonce vse bližje dvorišču". Tudi zato bo zdaj vse še boljše in lažje. Dlje bo svetlo in vse bolj toplo ..., tudi na projektih.

JAPONSKA

NOV TRG ZA EC SISTEME

Jaka Mohorič

Prijazni ljudje, veliko priklonov in spoštovanja, ultra moderna stranišča in zelo raznolika hrana. To so glavne značilnosti, ki so mi takoj padle v oči ob 4-dnevnem bivanju v Tokiu. Japonska s 127 milijoni prebivalcev je res izredno privlačna dežela tako v poslovnem kot v družabnem življenju.

V maju 2014 smo podpisali distribucijsko pogodbo za japonski trg s firmo Gardner Denver. Tako nas od takrat naprej to podjetje zastopa na tem zelo zanimivem trgu. Distributer nas je obiskal v Sloveniji v oktobru 2014. Ob tej priložnosti smo mu predstavili naša puhalca. Naše skupno aktivno delo na tem trgu je že prineslo prve sadove v lanskem letu, saj smo v zelo kratkem času prodali kar nekaj vzorcev in tudi že nekaj serijskih kosov. V novembru lanskega leta smo se odločili, da bomo prisotni na sejmu. Katalog smo prevedli v japonščino, rezervirali karte in že je prišel januar, ko sva z Lojzeto preko Istanbula poletela v Tokio. Sejem Interpcon je potekal od 14.1. do 16.1. na razstavišču »Big Sight«. Že sami tržni prospekti za sejem so nakazovali, da je sejem zelo obiskan. In res je bilo tako. V primerjavi z evropskimi sejmi je bilo res veliko obiskovalcev – prava "gužva". Tudi naš razstaveni prostor je bil dobro obiskan. S številnimi podjetji se je distributer že prej dogovoril za termin, tako da je bila ta službena pot res zelo uspešna, saj smo spoznali vse kupce, ki jim vzorčimo puhalca. Eden izmed njih puhalca že naroča za redno proizvodnjo. Opazila sva, da japonski kupci zelo cenijo našo prisotnost in da imamo resne namene na njihovem trgu ter da lahko računajo na našo partnerstvo oz. tehnično podporo. Trenutno imamo že kar nekaj naročil za dobavo v prvem kvartalu leta 2015. Napovedi pa tudi kažejo, da bo to najuspešnejši preboj na nov trg v EC Sistemih.

Posebno mesto v japonski kulturi ima tudi

prehrana in priložnost sva imela poizkusiti kar veliko novih jedi. Japonci običajno pričnejo jutro z juho miso in rižem. Gre za juho iz fermentiranega fižola s školjkami, gobami ali zelenjavo. Ta juha je postrežena poleg znamenitega sušija, ki je bil od začetka japonski fast food. Gre za lepljiv riž, na katerega položijo katero izmed surovih sestavin, kot so tuna, jež, govedina, škampi, ikre lososa itd. Suši naj bi pojedel v enem kosu, in sicer tako, da ga pomočiš v sojino omako in v wasabi (zeleni korenina podobna hrenu, vendar zelo pekoča). Poleg sušija imajo tudi tepanyaki, kjer pred

tabo pečejo razne "dobrote" /nekateri tudi z zelo nenavadnimi okusi.

Na japonskem trgu so prisotni Minebea, Panasonic in Ametek s svojimi EC produkti. Panasonic in Minebea imata zelo pomanjkljivo produktno paleto, tako da je Domel kot nov dobavitelj EC rešitev zelo zaželen. Odločili smo se, da bomo naslednje leto na tem sejmu zopet razstavljali, saj je naš distributer izkoristil popust za zgodnjo prijavo. Od japonskega trga si v prihodnosti res veliko obetamo. In naj za konec napišem le še – Sayonara (nasvidenje po japonsko).

MAJICE

IN DELOVNA OBUTEV

Jože Prezl

Celostna podoba zaposlenih in s tem podjetja je z vsakim novim naročilom halj ali majic lepša. Nošenje majic namesto halj se je "dobro prejelo", zato tudi letos omogočamo individualni nakup majic. Od kar so majice, ni več vprašanja, kaj obleči za v službo – Domelovo majico, pa je problem rešen.

Najmanj enkrat na leto omogočamo tudi individualni nakup majic. Poleg »farmer« obleke pripada ena majica.

Kdor pa želi imeti namesto halje majico (trije kosi) ali obratno, pa mora to sporočiti poenterki ali pa avtorju tega članka. Sprememba pa mora biti pravočasno sporočena, da se lahko zavede v sistem SAP. Prosim pa, da tudi v tem primeru poveste za pravo velikost majice, saj se le tako izognemo kasnejšim problemom.

Delovna obutev

Vsako leto je vsaj ena poškodba, ko pade delavcu kaj na nogo in gre le-ta v bolniški stalež. In vsako leto je kakšen padec predmeta na nogo, ki je bila obuta v zaščitni čevljin in je bila nezgoda brez posledic za zdravje. Zato uvajamo delovno obutev tudi na druga delovna mesta (poleg sedanjih), kjer je možnost padca predmeta na nogo večja. Res je, da mora biti osebna varovalna oprema taka, da ne moti delavca, vendar, če se hočemo zaščititi, gre to običajno na račun našega udobja. Žal so z delovno obutvijo povezane tudi težave, ker imamo ljudje različne zahteve glede obutve. Da bi omilili ta problem, je na izbiri osem različnih tipov obutve; tistim, ki pa imajo posebne zdravstvene zahteve in prinesejo potrdilo od zdravnika, lahko naredimo delovno obutev po meri (visoko ali nizko), in sicer v podjetju Safestep (bivši Ratitovec) na Češnjici, prav tako z certifikatom. Posebno zimsko obutev imajo tudi zunanji delavci in varilci.

Nekaj primerov delovne obutve

V podjetju imamo obutev dveh proizvajalcev, Uvex (Nemčija) in Sievi (Finska), oba proizvajalca sodita v srednji/višji cenovni razred, tako da ne moremo govoriti o slabi kakovosti.

Vsaka obutev na sodi na vsako delovno mesto. Nekateri imajo več stoječega dela, drugi pa več hoje. Z večjo izbiro obutve pa lahko vsakemu zaposlenemu damo tisto zaščitno sredstvo, ki ga bo najmanj motilo. Pri iskanju rešitev moramo biti vsi potrpežljivi. Vsak, ki mu pripadajoča obutev ne ustreza in bi jo rad zamenjal, naj pride v Službo za varstvo pri delu, in to prej, kot obutev periodično dobi.

Zaradi pritiska zdravstvene zavarovalnice so lahko ob neupoštevanju pravil iz varstva pri delu zahtevki izredno visoki. Z uporabo osebne varovalne opreme ne bomo privarčevali samo denarja, ampak bomo zlasti poskrbeli za naše zdravje.

NOVOLETNA KRIŽANKA

Pravilno geslo novoletne križanke:

NOVO LETO JE ČAS NOVIH ZAOLJUB

Nagrade prejmejo:

1. nagrado – tedenski paket v termah Čatež prejme:

Mirko Benedičič, na Kresu 17, 4228 Železniki

2. nagrado – paket podaljšan vikend v Čatežu

Tadeja Bergant, Koširjeva c. 23, 4220 Škofja Loka

3. nagrado – paket sredina tedna v Čatežu

Franc Lotrič, Kališe 18, 4227 Selca

4. nagrado – vstopnica za 10 obiskov savne in bazena

Tanja Prevodnik Šolar, Frankovo naselje 160, 4220 Škofja Loka

Vsem nagrajencem iskreno čestitamo.

TIPIČNI ZNAKI OKUŽBE RAČUNALNIKA

Roman Megušar

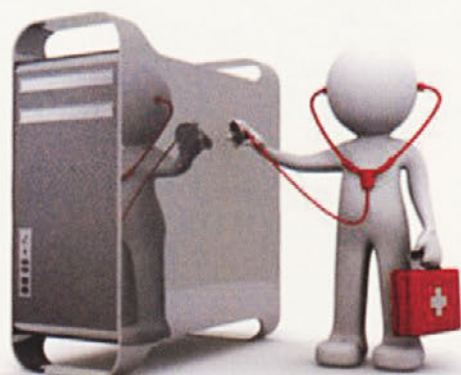
Z računalniškimi škodljivimi programskimi kodami je načeloma tako kot z boleznimi pri ljudeh.

Dobro jih je čim prej pozdraviti, preden se razširijo in povzročijo nepopravljivo škodo ali zelo otežijo njihovo odpravo. Toda, da bi jih lahko odpravili, jih moramo najprej sploh odkriti. To naj bi sicer storil protivirusni program, a lahko se nam primeri, da ta iz tega ali onega razloga ne deluje, kot bi moral. Morda ga celo nimamo nameščenega in na računalnik se prikrade virus ali druga škodljiva programska oprema. V tem primeru je pomembno, da znamo prepoznati simptome okužbe, saj lahko tako reagiramo še pravočasno.

Poglejmo deset tipičnih znakov, ki kažejo na to, da je naš računalniški sistem po vsej verjetnosti okužen s škodljivo programsko kodo. V tem primeru moramo računalnik pregledati s protivirusnimi programi ali ga zaupati strokovnjaku, v najslabšem primeru pa bomo morali ponovno namestiti operacijski sistem.

Deset tipičnih znakov okužbe:

- delovanje računalnika je zelo počasno,
- nameščena programska oprema se ne zažene ali ne deluje pravilno,
- računalnik pri delovanju pogosto »zmrzne« ali pa se večkrat samodejno zažene,
- protivirusni program ali požarni zid javlja, da je izključen,
- onemogočen je dostop do trdega diska ali zunanega pogona USB,
- onemogočeno je tiskanje,
- na zaslonu se začnejo pojavljati izskočena okna, da je vaš računalnik izpostavljen tveganju,
- na zaslonu se začnejo pojavljati izskočena okna z reklamnimi sporočili,
- pojavijo se težave pri nameščanju ali odstranjevanju programske opreme,
- iz neznanih razlogov začnejo izginjati ikone na namizju, programi, datoteke ali mape.

USPOSABLJANJE ZA VARSTVO PRED POŽAROM

Jože Prezl

Oktober je mesec požarne varnosti.

Tudi v našem podjetju smo to izkoristili in pripravili usposabljanje iz protipožarne preventive. Pravilnik o usposabljanju in pooblastilih za izvajanje ukrepov varstva pred požarom določa vrste, način in periodičnost usposabljanja za varstvo pred požarom.

Po tem pravilniku smo morali usposobiti na vsaki izmeni in v vsakem prostoru/nadstropju osebe za začetno gašenje požara. Po teoretičnem izobraževanju in pisanju testa se je opravilo še praktično usposabljanje. Vsak udeleženec je pod nadzorom gasilcev preizkusil gasilni aparat tako, da je pogasil testni požar.

Prikaz in preizkus gašenja smo izvedli skupaj z gasilci PGD Železniki.

Del udeležencev usposabljanja

Praktični prikaz gašenja z ročnim gasilnikom na prah, ogenj je bil kar velik

12 LET

USPEŠNEGA SODELOVANJA MED SKUPINO DOMEL IN SKUPNO POKOJNINSKO DRUŽBO D.D., LJUBLJANA

Dejan Deržič

Na Skupni pokojninski družbi d.d., Ljubljana (članica Skupine Triglav) od ustanovitve leta 2000 varno in preudarno plemenitimo sredstva več kot 58.200 naših zavarovancev. Smo največji specializirani izvajalec dodatnega pokojninskega zavarovanja in upravljamo z več kot 224,5 mio sredstvi zavarovancev. Poleg zaposlenih iz skupine podjetij Domel nam zaupajo tudi druga velika podjetja (Telekom, Kolektor group, NLB, Gorenje, Gorenjska banka, Slovenske železnice, Revoz Slovenija, Iskrameco, Banka Celje, Unior Zreče, Letrika, Dars, Siemens, Iskratel, Geoplin, Jub ...).

Zakaj bomo potrebovali dodatno pokojnino?

Demografska slika Slovenije je z vidika pokojninskega sistema ena najbolj zaskrbljujočih med državami Evrope, kar najbolje odraža razmerje med številom prebivalcev starejših od 65 let (upokojeni) in delovno aktivnim prebivalstvom. Leta 1995 smo imeli v Sloveniji na 100 delovno aktivnih prebivalcev 17 oseb starejših od 65 let, leta 2012 je bilo takšnih oseb že 24, leta 2060 pa bo to število preko 60. Ob poznavanju demografskih projekcij in našega javnega pokojninskega sistema, ki deluje po načelu medgeneracijske solidarnosti (zaposleni plačujemo prispevke, ki jih v obliki pokojnin prejemajo upokojenci), ni nikakršnega dvoma, da naš obstoječ javni pokojninski sistem ni vzdržan, zato lahko z veliko stopnjo gotovosti pričakujemo v prihodnosti prilagoditve v smeri zniževanja javnih pokojnin.

Doba varčevanja (leta)	Mesečna pokojninska renta brez vašega mesečnega prispevka	Mesečna pokojninska renta z vašim mesečnim prispevkom 26,06 EUR – znižanje vaše neto plače za 14,81 EUR
10	13,80 EUR	30,5 EUR
20	36,48 EUR	78,29 EUR
30	70,20 EUR	148,72 EUR
40	119,91 EUR	252,53 EUR

Če sam k premiji ne prispevam ničesar in se čez 20 let upokojim, lahko pričakujem mesečno pokojninsko rento 36,48 EUR.

Če se vsak mesec odpovem 14,81 EUR in se čez 20 let upokojim, lahko pričakujem mesečno pokojninsko rento 78,29 EUR.

Kako najugodnejše do dostojne pokojnine?

Družbeno odgovorna podjetja, kamor se uvrščajo tudi družbe iz skupine Domel, svojim zaposlenim že zagotavljajo najugodnejšo obliko pokojninskega varčevanja – kolektivno dodatno pokojninsko zavarovanje. Vaš delodajalec vam na vaš osebni račun že vplačuje mesečno premijo v višini 23,96 EUR, premijo pa lahko na davčno najbolj ugoden način (varčevanje iz bruto plače) povišate tudi sami.

Prikaz razmerja med številom upokojenih in delovno aktivnih prebivalcev Slovenije v letih 1995, 2012, 2060

Prikazane življenjske pokojninske rente z 10-letno garancijo so informativne narave, pri katerih je predpostavljeno, da bo posameznik do upokojitve (63 let) mesečno vplačeval premije v navedeni višini 23,94 EUR oz. 50 EUR. Pri informativnem izračunu smo upoštevali pričakovano letno donosnost (4%), veljavno upravljalstvo provizijo in vstopni strošek. Pokojninsko rento smo izračunali na osnovi veljavnih splošnih pogojev, dejanska višina pokojninske rente bo dokončno izračunana po pogojih, veljavnih na dan uveljavitve pravice. Pri informativnem izračunu pokojninske rente nismo upoštevali t. i. časovne vrednosti denarja.

Če pri Skupni pokojninski družbi še ne varčujete oziroma bi želeli povišati vaš prispevek, se obrnite na vašo kadrovsko službo. Za vse dodatne informacije in natančnejše izračune vam bomo z veseljem pomagali svetovalci na Skupni pokojninski družbi. Pokličite nas na telefonsko številko 080 80 87, vaša vprašanja pa nam lahko pošljete

tudi na info@skupna.si.

SKUPNA d.d. in skupina Domel – dolgoletno uspešno sodelovanje

- Skupna d.d. je izbrani izvajalec prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja podjetij v skupini DOMEL že od leta 2003. Pri

Skupni d.d. varčujete že **več kot 12 let!**

- V obdobju do leta 2015 smo izplačali cca. 1,8 mio EUR preko 550 zaposlenim v skupini Domel.
- Več kot 1.800 upokojencev si je pri Skupni d.d. **že zagotovilo višjo pokojnino**, od tega skoraj 30 upokojencev iz skupine Domel.

SKUPNA d.d. – zagotavlja varnost

- Visoka kapitalska ustreznost**, ki bistveno presega kapitalske zahteve regulatorja (Agencije za zavarovalni nadzor).
- Sredstva zavarovancev** so s sistemsko urejenim in strogim nadzorom poslovanja v skladu z zakonom **ločena od sredstev družbe**.
- Stopnja tveganja sredstev** je nizka, določena in omejena že z zakonodajo, predpisane so omejitve **v vrste in obseg naložb**.
- Izplačevanje pokojninskih rent poteka preko **Zavarovalnice Triglav d. d.**
- Sredstva posameznika so v primeru smrti **predmet dedovanja**.

Dodatne informacije o varčevanju pri Skupni d.d.

Informacije o stanju na vašem pokojninskem računu lahko kadarkoli preverite na eni izmed komunikacijskih poti, ki so vam na razpolago, in sicer:

- vpogled v stanje na vašem pokojninskem računu preko spletne strani www.skupna.si,
- brezplačno SMS obveščanje, info@skupna.si,
- za dodatna pojasnila **brezplačna** telefonska številka **080 80 87** ali spletna stran www.skupna.si, kjer vam bodo naši svetovalci podali dodatne informacije.

Vabimo vas, da si z varčevanjem pri Skupni pokojninski družbi d.d. zagotovite **JASEN** pogled v prihodnost!

V kolikor za dodatno pokojnino še ne varčujete, vas vabimo, da se vključite v kolektivno shemo pri Skupni pokojninski družbi d.d.

Zahvaljujemo se za zaupanje in vas lepo pozdravljamo.

Vaša pokojninska družba
SKUPNA pokojninska družba d.d., Ljubljana.
080 80 87

NAŠ IMUNSKI

SISTEM IN KAKO GA OKREPITI

Janja Kozjek

Ker je zima čas, ko nas napadajo razni virusi in gripa, je zelo pomembno, da imamo okrepljen imunski sistem. Zato sem se odločila, da tokrat napišem nekaj na to temo.

Imunski sistem je naš obrambni mehanizem. Ljudje so se vedno, skozi tisočletja, zdravili na različne načine. Medicina in farmacija resda nista bili razviti, zato pa je človek, tedaj neprimerno bolj vpet v naravo, poznal nekatere tehnike zdravljenja, ki niso bile le priljubljene, temveč tudi učinkovite. Skoraj vse pretekle civilizacije so imele svoj izbor zdravilnih praks.

Čeprav je o tem ostalo zapisanega razmeroma malo, pa smo dandanes lahko srečni, da se je ohranilo kar nekaj informacij o tem, kako so modrost in znanje mnogih generacij s pridom uporabljali tedanji nadarjeni in razsvetljeni zdravilci. Obenem pa je to znanje lahko svarilo, kako daleč se je današnji svet odmaknil od naravnega načina zdravljenja in zdravega življenja.

Kaj je imunski sistem?

Ruski fiziolog Ilja Mečnikov je prvi odkril, da ima človek v krvi poleg rdečih krvničk tudi bele krvne celice – levkocite, ki požirajo in tako uničujejo mikrobo. Kasneje so znanstveniki odkrili, da je levkocitov, ki jim pravimo tudi obrambne ali imunske celice, več vrst in da so organizirani v imunski sistem. Imunski sistem se razpeta po vsem telesu. Sestavljen je iz imunskih organov in tkiv, npr. limfne žleze, bezgavk, vranice, mandeljnov ..., skupki imunskih celic pa se nahajajo v sluznici dihal in črevesja. Če je izogibanje okužbam prva obramba pred škodljivimi mikrobi, druga pa so pregrade v telesu, na primer koža in sluznice, lahko rečemo, da je imunski sistem naša tretja obrambna linija.

Pojav aidsa pred dvema desetletjema je opozoril, kako pomembni so imunski sistemi našega organizma, človek pa je ponovno

pomislil tudi na obstoj in pomen mehanizmov samozdravljenja. Prisiljeni smo bili učiti se in raziskovati naravo te notranje obrambe, kako deluje, kaj jo krepi in kaj jo slabi.

Mikroskopska slika kapljice krvi zdravega človeka nam razkrije, da se v njej nahaja nekako 99% rdečih in 1% belih krvnih teles, povedano bolj učeno – v povprečju okrog pet milijonov rdečih krvničk in sedem tisoč belih krvničk na kubični milimeter krvnega vzorca. Bela krvna telesa so vojaki imunskega sistema oziroma njegovi stražarji, katerih naloga je oprežanje za sovražnikom, ga najdejo in čim prej uničijo. Če se opisa obrambnega sistema lotimo samo površno, povejmo, da vsebuje naš imunski sistem tudi limfocite B, limfocite T in makrofage. Limfociti B na primer proizvajajo protitelesa, ki zelo natančno nevtralizirajo posamezne antigene ali tuje celice.

Čustva in – kar je najbolj škodljivo – vsa svoja razburjenja in vznemirjenja potlačijo globoko v sebi.

Delovanje imunskega sistema

Imunski sistem nas varuje pred vdorom neželenih vsiljivcev, kakršni so bakterije, virusi in glivice ter različne strupene snovi, hkrati pa skrbi za odstranjevanje strupov, ki nastajajo med naravnimi presnovnimi procesi v telesu. Kadar je imunski sistem oslabiljen, se telo neželenih snovi ali vsiljivcev ne more znebiti, zaradi česar zbolimo. Oslabljenost imunskega sistema lahko prepoznamo ne le po okužbi, ampak tudi po občutkih utrujenosti, izčrpanosti. Pogosto se pojavi ob menjavi letnih časov s toplejših na hladnejše, ko temperaturna nihanja, pomanjkanje gibanja na svežem zraku in pogosto tudi manj pogosto uživanje vitaminov oslabijo naravne obrambne sposobnosti našega telesa. Temu se deloma lahko izognemo z dovolj gibanja na svežem zraku, s temperaturam primernim oblačenjem in z uživanjem velikih količin svežega sadja in zelenjave, še posebej tistih vrst, ki so bogate z vitaminom C. Ker pa vse to pogosto vseeno ni dovolj, je dobro, da za svoj imunski sistem poskrbimo še z dodatnimi krepčili. Narava nam ponuja celo paleto rastlin, s pomočjo katerih bo naš imunski sistem ohranil svojo moč.

Nasprotniki imunskega sistema

Nasprotniki imunskega sistema so mikrobi.

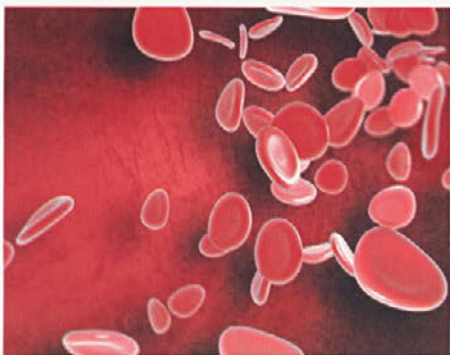
Glede na biološke lastnosti delimo mikrobe na bakterije, glive, viruse in parazite. Nekateri mikrobi, na primer tisti, ki naseljujejo prebavila, zgornja dihalna, sluznice spolovil in sečnice, so neškodljivi oziroma nam njihova prisotnost celo koristi. Te mikrobi, ki jih s skupnim imenom imenujemo mikrobna flora, z naselitvijo jemljejo življenjski prostor škodljivim bolezenskim mikrobom. Bolezenski mikrobi so tisti mikrobi, ki s svojo naselitvijo v človeku in z dejavnostjo v njem povzročijo, da zbolimo.

Kako ohraniti zdravje?

Kdor je odločen za svoje zdravje in počutje napraviti kaj konkretnega in redno vzdrževati svoj imunski sistem, ni obsojen na samo zoprne stvari. Ravno nasprotno je čisto mogoče, da svoj imunski sistem krepimo na naraven način. Na ta način nam lahko uspe medsebojno povezati ljubezen, spoštovanje samega sebe, smeh, užitek, rekreacijo, sprostitve in svobodno samoizražanje. S tem se poti do zdravja že močno prepletajo s ciljem samim – zdravljenjem in zdravim življenjem. Če naj bi se počutili dobro in pri tem ostali zdravi, se moramo odločiti, da bomo na življenje gledali pozitivno, predvsem seveda zaradi tega, ker je naš pogled na svet, ljudi in situacije, v katerih se znajdemo na svoji poti, vedno stvar naše lastne izbire. Če se ne držimo tega, si sami povzročamo izgubo energije, stresne in drugačno negativne situacije, vse to pa sčasoma ali pa ob posebnih pogojih privede do slabšanja imunskega sistema ter s tem do pojava bolezni.

Zdravila rastejo v naravi

V času, ko se vedno bolj oddaljujemo od naravnega načina življenja in se širijo ter množijo bolezni, izhajajoče iz nepravilnega odnosa do zdravja in življenja, človeštvo išče načine, kako se ubraniti boleznim in ohraniti zdravje, za kar se danes porabi ogromno denarja. Pri tem pa pozabljamo na zdravila in zdravilne rastline, ki jih lahko najdemo kar na travniku. Ne smemo namreč pozabiti, da so se ljudje znali pozdraviti že v starih časih in da si živali tudi danes same najdejo zel, ki jim koristi v primeru rane ali bolezni. Znanje o zdravilnih močeh rastlin je zelo staro, danes pa lahko zaradi izboljšanih tehničnih možnosti in spoznanj sodobne znanosti natančno določimo učinke zdravilnih rastlin. Glavni

namen teh rastlin je spodbuditi lastno telesno in naravno zdravilno sposobnost tako, da telo uravnovesijo in očistijo. Približno polovica moderno izdelanih zdravil ni nič drugega kot umetna različica rastlinskih sestavin in učinkovin. Tudi "čudežna" tabletkas aspirin je v principu izdelana iz izvlečkov tradicionalnih zdravilnih zelišč.

Ne glede na to, da je lista zdravilnih zelišč izredno obširna in je o njej mogoče najti veliko priročne in uporabne literature, predstavljam samo za ponazoritev nekaj "zdravil", ki so nekdanj pomenila okostje zdravilske prakse, danes pa o njihovem pomenu in zmožnostih vemo bore malo ali pa nič. "Saj ni res ... pa je," bi lahko imenovali spoznanje, ki nas spreleti, ko uvidimo, da nekaj, kar poznamo iz vsakdanje prakse, deluje zdravilno.

Če naribano jabolko in cimet pomešamo skupaj ter počasi žvečimo, naša slina in cimet sestavita "zdravilo", ki krepi imunski sistem in ogreva telo, ki preprečuje in lajša prehladna obolenja, uravnava visok krvni tlak, preprečuje in zdravi gripo, katar, vročino, akutne infekcije, koliko in vnetje mandljev, pomaga pri driski, vetrovih, nožničnemu vnetju, glivičnih okužbah in še in še. V Indiji so cimetove zdravilne lastnosti odkrili in uporabljali že pred več tisoč leti, njegova uporaba pa se je ohranila vse do danes in se razširila po vsej zemeljski obli.

Oves

Oves spada med najboljša zdravila za obnavljanje živčnega sistema in nam je lahko v veliko pomoč v obdobju, ko se odvajamo od pomirjeval, raznih zdravil ali drog. Uporaba ovsu v prehrani znižuje raven holesterola in sladkorja v krvi, spodbuja delovanje ščitnice, pomaga pri impotenci, predstavlja krepčilo za maternico, uravnava nivo estrogena ter zdravi hemoroide in krčne žile. Oves je čudovito hranljivo živilo, ki vsebuje veliko beljakovin, kalcija, magnezija, silicija, kalija, železa in vitaminov ter nasploh daje organizmu veliko energije in moči. Zelo zdravilna je ovsena voda, ki jo lahko pijemo kot recimo limonado (oves namakamo v vodi 24 ur). Ker izredno dolgo zadržuje temperaturo, ljudje prepraženo zrnje ovsu ponekod še dandanes uporabljajo za pregrevanje. Oves spada med eno od najstarejših krepčil tako za človeka kot tudi za žival.

Zelje

Zelje je eno od najbolj cenjenih zdravil v ljudskem zdravilstvu, ki tudi krepi imunski sistem. Stari Egipčani so ga cenili do te mere, da so v njegovo čast postavili tempelj, v starem Rimu pa je zelje veljalo za vsesplošno zdravilo in krepčilo. Mornarji so zelje skozi stoletja uporabljali za preprečevanje nastajanja skorbuta. Surovo zelje slovi kot eno od najboljših čistil za kri in kožo, pri čemer odpravlja strupe iz jeter in deluje proti slabokrvnosti, poleg tega pa zdravi glavobol ("mačka"), obnavlja moč pri okrevanju ter deluje odvajalno in protivnetno.

Čaj iz svežega zelja (poparek, 10 minut) vsebuje vitamine A, B, C, D in E ter minerale kalcij, žveplo, silicij, magnezij in jod, je pa tudi prava zakladnica železa. Ljudje ga uporabljajo pri zdravljenju vnetja sklepov, glavobolu, pikih žuželk in zdravljenju aken, poleg tega pa zeljni čaj spodbuja imunski sistem in nastajanje protiteles, deluje razkužljivo na dihalo, celi razjede, čisti kri in koristi jetrom.

V svetu je zelje v uporabi tudi kot zunanja obloga, in sicer pri celjenju ran, pri opeklinah, turih, podplutbah, razjedah in mozoljih ter kot protivnetno sredstvo za otekle sklepe.

Sir Frank Macfarlane Burnet, Avstralec in dobitnik Nobelove nagrade za medicino leta 1960, ki je deloval predvsem na področju imunologije, je med drugim ugotovil, da utegne v našem telesu vsak dan kar 100.000 celic postati rakavih, vendar pa se to ne zgodi, saj jih naš imunski sistem pravočasno uniči. Poraja se torej vprašanje, zakaj bakterije in virusi, prisotni v naravnem okolju in vsepovsod okoli nas, povzročijo bolezen samo pri nekaterih ljudeh, pri drugih pa ne. Poleg tega jih povzročajo v nekem obdobju ali pa pod določenimi pogoji, sicer pa ne. Od teh znanstvenih dognanj je do razmišljanja o zdravem načinu življenja samo še korak.

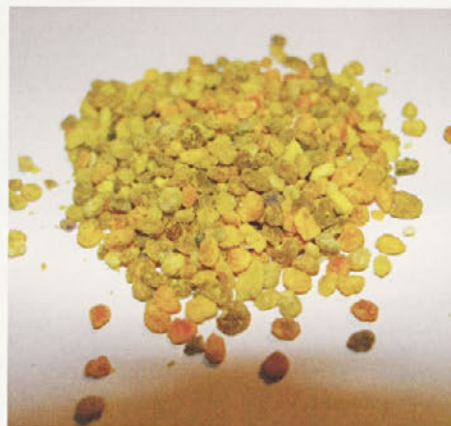
Nasveti za boljši imunski sistem

Močan imunski sistem je temelj zdravja. Pri večini ljudi imunski sistem dobro opravlja svoje naloge, zato njegovega delovanja ne čutimo. Posledice njegove oslabelosti pa občutimo, ko obležimo z vnetim grlom ali pa nas nadleguje kaka druga težava. Z dodatnim vnašanjem hranilnih snovi lahko telesu

pomagamo, da premaga utrujenost; tako bomo tudi po dopustu, spremembi dnevnega ritma ter ohladitvi polni energije in zdravi.

Za čim več energije ...

- Uživate veliko sadja, zelenjave, oreščkov, semen in polnovrednih žit.
- Z uživanjem probiotikov skrbite za zdravo črevesno floro, ki je temelj trdnega imunskega sistema (kefir, jogurt, kislo zelje in repa, sirotka, kisava).
- Rdeče meso nadomestite z ribami in rastlinskimi beljakovinami.
- Jejte manj jajc in mlečnih izdelkov.
- Dovolj pijte – zlasti čisto vodo in zeliščne čaje.
- esen je čas, da si privoščite grozdno kuro: od 14 do 30 dni redno jejte čim več grozdja (od 1/2 do 1 kg na dan, lahko celo več).
- Vsaj en mesec od dva- do trikrat na dan uživajte med z matičnim mlečkom, cvetnim prahom ali propolisom.

Dovolj kakovostnega spanja

Za dobro počutje potrebujete približno osem ur spanja, vendar je pomembno, da je spanje kakovostno. Telo med spanjem prehaja skozi več REM-faz, toda imunski sistem se obnavlja med zadnjo in najdaljšo, ki nastopi po sedmih urah spanja. Če se vam zdi, da vam manjka spanca in da potrebujete počitek, si lahko kako urico dremeža privoščite tudi popoldan.

Nadaljevanje v naslednji številki.

VIRI:

<http://www.bodieko.si/kako-okrepiti-imunski-sistem-2/dr.Drago.Smiljanič>

<http://www.viva.si/Alternativna-in-naravna-pomo%C4%8D/2951/Dvajset-nasvetov-za-bolj%C5%A1i-imunski-sistem/Snežana.Zabukovec>

Nataša Dolenec

Kdo so ti pevci? Povsod, kamor jih povabijo, poskrbijo za glasbeno doživetje. S svojimi čudovitimi glasovi polepšajo mnoge prireditve. Z različnimi interpretacijami v poslušalcih zbuja izjemne občutke ob poslušanju. Eden izmed njih je zaposlen v razvoju. Izkoristila sem priložnost in sodelavcu Janezu postavila nekaj vprašanj.

Janez

Miha

Lenart

Jernej

Trio Quartet - kdo ste?

Smo vokalno-instrumentalna zasedba, ki prihaja iz okolice Škofje Loke. Sestavljamo jo tenorja Janez Luznar in Jernej Strah Bergant, bariton Miha Zabret ter basbariton Lenart Rupar. Že od samega začetka je namen zasedbe, da bi svojo ljubezen do glasbe in petja združili v skupnem iskanju harmonij in tako doprinesli h kakovostni rasti slovenskega petja. Značilnost naše skupine je, da smo vsi člani šolani pevci. Lenart in Jernej sta tudi diplomanta akademije za glasbo, Miha šolanje še končuje, jaz pa sem najprej obiskoval glasbeni pouk za diatonično harmoniko, kasneje pa sem vpisal in dokončal 6 let solopetja v glasbeni šoli Škofja Loka.

Kako ste se zbrali, kdo je bil pobudnik?

Začetki segajo v božični večer leta 2005, ko so se trije fantje zbrali na prvih vajah za črnsko duhovno pesem, ki so jo kasneje zapeli pred cerkvijo po polnočnici. »Vso pot do vaške cerkvice smo jo ponosno prepevali in že takrat smo vedeli, da ta še zdaleč ne bo zadnja,« se začetka spomni Lenart, ki je še edini od prvotnega tria. »Fantje smo bili tako zagnani, da se za ustanovitelja štejemo vsi trije.«

Od kdaj obstaja zasedba, kdaj si se ti pridružil?

Iz želje po štiriglasnem petju se je pridružil še četrti član in tako je bolj za šalo kot zares tudi nastalo ime Trio Quartet, s prvim uradnim nastopom aprila 2006 v Kašči v Škofji Loki. Zasedba je v svoji mladi zgodovini doživela

že več vzponov in padcev. Po žalostni usodi enega od članov so tako zamenjali že tri tenorje in kot zadnji izmed tenorjev sem v skupino poleti 2013 vstopil tudi jaz.

Ali imate mentorja – kdo vas usmerja, spodbuja?

Spodbuda prihaja iz nas samih, saj želimo, da skozi pesem govorijo naša čustva in naša zgodba, seveda pa prisluhnemo tudi željam poslušalcev. Vsi člani imamo nekaj preteklih izkušenj z različnih področij glasbe, ki jih skušamo upoštevati in tako zadostiti okusu vsakega posameznika. Med snemanjem prve zgoščenke Večerni Ave je na pomoč priskočil tudi Tomaž Tozon, ki je dodal le še nekaj glasbenih začimb.

Kakšen je vaš repertoar, imate avtorske skladbe?

Naš glasbeni repertoar je zelo raznolik. Veliko izvajamo večglasno moško petje (npr. slovenske ljudske pesmi), sledijo pesmi dalmatinskih klap s spremljavo tamburice, kitare in kontrabasa, pop repertoar z zimzelenimi pesmimi, cerkvene pesmi (poročne pesmi, božične, pogrebne) itd. Zadnje čase vedno več izvajamo tudi narodno-zabavne pesmi, za kar sem povod dal predvsem jaz, ki jih že od nekdaj rad izvajam.

Poleg omenjenih pesmi delamo tudi na avtorski glasbi. Včasih za kakšno tujo uspešnico naredimo slovensko priredbo (npr. Cohenova Hallelujah), sicer pa imamo že dve avtorski skladbi: Vonj poletja in valček Zvezde, svetite dolgo v noč.

Kje nastopate?

Nastopamo ob različnih dogodkih, kjer se dogajanje lahko popestri s petjem in z instrumenti. Vselej radi poskrbimo za prijetno vzdušje, pa če je to intimno, romantično ozračje pod okni deklet ali pa slavnostno ozračje na otvoritvah in sprejemih. Posebej radi pridemo na razna domača slavja za popestritev programa, pojemo na državnih in občinskih proslavah, koncertih z različnimi slovenskimi glasbeniki. Večkrat izvajamo tudi petje na cerkvenih porokah in žalnih slovesih ob pogrebu.

Katerih nastopov se posebej rad spominjaš?

Rad se spominjam nastopov, kjer smo prišli na praznovanje, kot presenečenje za slavljenco ali slavljenko. Nemalokrat se je zgodilo, da

BESEDA KULTURA

IZHAJA IZ LATINSKE BESEDE CULTURA

smo ob izvedbi kakšne ljudske pesmi, ki opeva spomine na otroštvo, do solza ganili poslušalce. To je poseben občutek, ki se ga z besedami ne da opisati. Lepi so tudi spomini na moje prve koncerte s skupino Trio Quartet. Prej sem bil vaje nastopanja za manjše, zaključene družbe, zato mi je v začetku nastopanje na koncertih kar pošteno dvignilo srčni pulz.

Na katerih tekmovanjih ste sodelovali, kakšni so vaši uspehi?

V zadnjih letih je Trio Quartet dobil kar nekaj potrditev dobrega, kvalitetnega dela. Med drugim smo prejeli več vabil kvalitetnih izvajalcev za skupne projekte (Jan Plestenjak, Andrej Šifrer, Vlado Kreslin, Petar Grašo, Oliver Dragojevič). Sicer pa so uspehi: prva nagrada na tekmovanju »Večer kvartetov in kvintetov« na Turjaku leta 2009 in 2012, osvojitev imena meseca na Radiu Sora, prvo mesto na festivalu v Pécs-u na Madžarskem in izrecna pohvala za umetniški vtis direktorja festivala. Zadnji uspeh je bil na 27. festivalu narodno-zabavne glasbe v Cerkvenjaku 2014, kjer smo po oceni strokovne žirije osvojili prvo mesto in Zlati klopoteč. Največja nagrada pa so nam aplavzi, nasmehi in solze sreče ob naših nastopih.

Kako ste preživel veseli december?

Veseli december je bil zelo pester. Poleg nastopov na novoletnih zabavah in obletnicah smo izvedli tudi samostojni koncert za obrtno zbornico in sodelovali na božičnem koncertu v dvorani na Trati.

Kako usklajuješ delo v Domelu, vaje, nastope – kako preživiš prosti čas?

Vaje imamo v popoldanskem oz. večernem času, nastope pa večinoma čez vikend, tako da zaenkrat še nisem imel težav z usklajevanjem z delom v Domelu. Drugače pa je s prostim časom, ki vključuje veliko aktivnosti, povezanih z glasbo, rekreativnimi športi, druženjem z družino in prijatelji.

Načrti za naprej?

Tudi za naprej so naši cilji izvajati čimbolj kvalitetno glasbo, ustvarjati avtorsko glasbo, se preizkusiti na festivalih ter še naprej razveseljati našo zvesto publiko na različnih nastopih, kot so: koncerti, proslave, obletnice in drugi dogodki. Ker sem že od nekdaj ljubitelj narodno-zabavne in zabavne glasbe, deluje naš trio tudi kot narodno-zabavni ansambel pod imenom "HOZENTREGARJI", ki z veseljem popestri praznovanje bodisi Abrahama, poroke, rojstnega dneva in podobnih dogodkov.

Beseda kultura izhaja iz latinske besede cultura, ki pa je izpeljanka iz colere (kar pomeni gojiti). Kako se ta beseda izgovarja niti ne vem, vem pa, da me spomni na kolero. Nalezljiva črevesna bolezen, proti kateri sem bila celo cepljena v preteklosti. Tako je pač, če se potepaš po črni celini. Pa pustimo to.

Marija Demšar

Razmišljam o kulturi v teh dneh, ko se bliža 8. februar, naš kulturni praznik. Dan, ko je leta 1849 umrl France Prešeren. Zakaj praznujemo obletnico njegove smrti? Zakaj ne njegovega rojstnega dne leta 1800. 3. december, torej. Sem pa našla še en zanimiv domnoven podatek - rojen naj bi bil že drugega decembra, a h krstu so ga nesli naslednji dan, torej, tam je bil krščen in vpisan v župnijsko knjigo. Je pa to zame nekaj novega. Sicer naj se pa s tem bolj natančno ukvarja slovensko rodoslovno društvo, ki je izdelalo rodoslovno deblo Prešernove družine. Oh, ta Zdravljica, ki je bila napisana davnega leta 1844. Danes je naša himna. To je kultura, naša, slovenska.

Obstaja pa tudi kultura pozdravljanja. Naj vzamem samo dva primera pozdravljanja stanovalcev našega bloka.

V enem primeru še nisem dobila odgovora, čeprav smo tu že od začetka sobivanja.

Drug primer pa je fantek iz 5. nadstropja. Še pozna me ne dobro, jaz pa se ga vsakič razveselim, ko ga le srečam. Vedno pozdravi. Bravo, fantič! Moje sonce vsakega dneva si, če te le vidim. So te pa naučili, kaj je kultura pozdravljanja! Saj so mene tudi -od majhnega... Kultura - bonton se je včasih tudi reklo. Moški prvi pozdravi žensko, podrejeni šefa, mlajši starejšega...

No, moja hči je pa v Ljubljani le malo pretiravala, ko sem jo učila teh veščin, te kulture. Sva šli peš proti bolnišnici na kontrolo, glede njenega zdravja. Tam sva prehiteli drobno ženico. »Dober dan, gospa,« se je oglasila moja hči. Ženska se je ustavila. Jaz tudi, ker mi je bilo malo nerodno, da pozdravlja neznane ljudi. Saj v mestu, kot je Ljubljana, to ni ravno v navadi.

Sem pa pogledala gospo v oči. Hotela sem se opravičiti. Pa se nisem! Je imela nekam vodene oči, potem pa ji je po licu spolzela drobna solza. Je rekla, da že dolgo živi v tem mestu, pa se ji še ni zgodilo, da bi jo neznan otrok pozdravil. Dala ji je celo en kovanec, z napotilom, da naj nikoli tega ne pozabi, da se je naučila pozdravljanja. Se mi je zahvalila za vzgojo. Jaz bi se pa staršema iz 5. nadstropja. Vzgoja, kultura. Ja, to bo to. Le kam sem spet zašla z mislimi?

Kar nekaj zanimivosti iz tistega časa sem z branjem odkrila.

Leta 1836 je bil pa ta naš svet precej drugačen. Industrija takrat še ni onesnaževala ozračja. So ga pa druge stvari: konjske fige (te so še razmeroma sprejemljive), razno-razni odpadki, nastlani vsepovsod. Tudi človeške fekalije po greznicah. Je pa moralo v poletni vročini res dodobra smrdeti. Menda v tistem času še lastnega slovenskega imena za stranišče nismo premogli. Dr. Janez Bleiweis (živinozdravnik) si je zamislil besedo »vstranišče«.

Ali je potem čudno, da so v takih razmerah »cvetele« mnoge bolezni. Med njimi tudi kolera, pa davica, ošpice, črne koze, griža, jetika... Še kaj bi se našlo, sem prepričana.

Pa še nekaj o modi tistega časa. Ženske obleke so bile v pasu skoraj preščipnjene. Potem pa krinolina za svečane priložnosti. Mi je kar slabo, če samo pomislim, da bi moj pas (ki ga pravzaprav ni) stisnili v en – kaj že - korzet. Ja, potem je pa čudno, če so ženske omedlevalle. Moški so jo bolje odnesli. So imeli udobnejša oblačila.

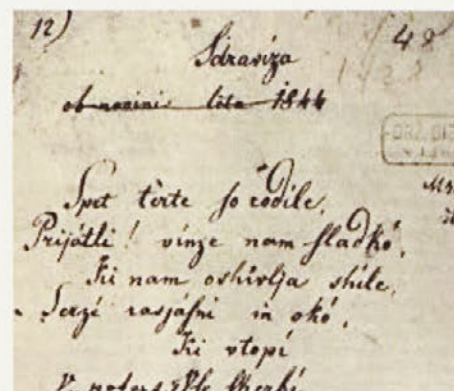
Itak mi pa ne bi bilo treba skrbeti. Saj jaz ne bi bila meščanska gospa, le služkinja. Vsaj trpljenja zaradi mode mi ne bi bilo treba prenašati.

Obstaja pa še drugačno trpljenje.

V njegovem času je bilo v glavnem mestu okoli 15.000 prebivalcev, danes pa 277.554 (2014).

Ni bil cenjen, ni bil prepoznaven. Cenimo ga vsaj danes, a zanj je to žal prepozno. V drugačnem času, v drugačnih okoliščinah...

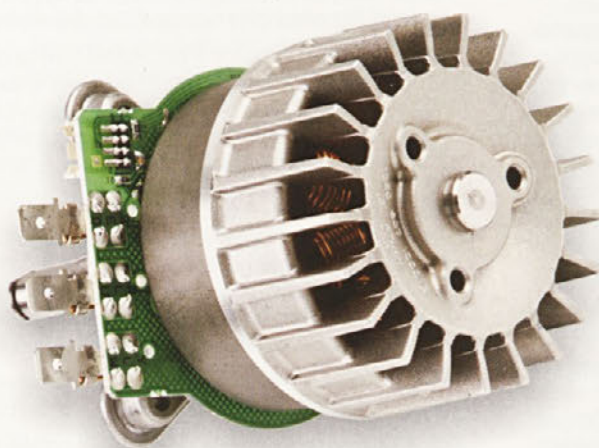
OH, IMEJMO GA RADI, ON JE NAŠ NAJVEČJI PESNIK!

DOMEL

Trajnostne inovativne rešitve

*✓ in je dosegljiv tistim,
ki premagajo ovire*

Domel, d.o.o.

Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija

Tel.: 04 51 17 100, Fax: 04 51 17 106, e-mail: info@domel.si

www.domel.si